

Tanja Vallinen c33256
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2019

TIENI DIAKONIATYÖNTEKIJÄKSI

**Diakoniatyöntekijöiden omaelämäkerrallisten
kertomusten analyysi**

The background features a large, abstract composition of overlapping shapes in various shades of pink and light purple. A prominent white shape, resembling a stylized 'C' or a large parenthesis, is positioned in the upper right quadrant. The overall aesthetic is clean and modern.

Diak

TIIVISTELMÄ

Tanja Vallinen

Tieni diakoniatyöntekijäksi –
diakoniatyöntekijöiden omaelämäkerrallisten tarinoiden analyysi

Sivut ja liitteet 60 + 1

Kevät, 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää miten ammatissa olevat diakoniatyöntekijät näkevät oman ammatti-identiteettinsä kehittymisen ja millaisia erityisiä lahjoja tai taitoja koulutuksen lisäksi arjen työssä tarvitaan. Millä tavalla ammatin valintaan on vaikuttanut oma henkilökohtainen elämähistoria tai juuret. Mikä merkitys on ollut lapsuudenkodilla ja kasvatuksella ammatinvalintaan. Entä kulkeeko kirkonalan ammatti suvussa perintönä tai voiko diakoniatyöntekijä olla ammatinvaihtaja.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin identiteetin ja ammatti-identiteetin muodostumista, diakoniatyötä sekä narratiivisuutta. Teoriaosuus tukee työn tutkimuksellista osaa. Opinnäytetyön aineistoksi kerättiin kirjoituspyynnöllä diakoniatyöntekijöiden omaelämäkerrallisia tarinoita. Kirjoituspyyntö julkaistiin Diakoniatyöntekijöiden liiton jäsenkirjeessä. Tässä opinnäytetyössä menetelmänä on kertomuksellinen eli narratiivinen tutkimusote, joka on yksi tapa toteuttaa laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Tarinoiden analyysi perustuu tulkintaan luetuista tarinoista.

Aineistoksi saatiin kolmetoista elämänläheistä tarinaa. Näistä tarinoista voi tehdä sellaisen johtopäätöksen, että diakoniatyöntekijäksi voi kasvaa hyvin monenlaisista lähtökohdista, myös ammattia vaihtamalla. Lapsuudenkodin kasvatuksella ja siellä opetuilla arvoilla on merkitystä ammatinvalintaan. Kaikista kertomuksista välittyi esikuvien, kutsumuksen ja hengellisyyden merkitys. Diakoniatyöntekijänä tarvitaan hyvin monenlaista osaamista ja ei ole yhtä ainoa tapaa tehdä sitä työtä, vaikka kaiken tekemisen lähtökohdana on usko, toivo ja lähimmäisenrakkaus.

Asiasanat: ammatti-identiteetti, diakoni, diakonia, narratiivisuus, tarinallisuus

ABSTRACT

Tanja Vallinen

My path to a deacon – Diaconal workers' autobiographical stories

Pages 60 and 1 appendix

Spring, 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services, Diaconal Work

Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was to find out how deacon workers perceive the development of their own professional identity and what special talents or skills are needed in addition to education. Further, how the choice of profession has been influenced by the person's own life history or roots; and how the childhood home and environment, the home atmosphere and the upbringing has influenced on the choice of a profession. Could the ecclesiastical profession be the heritage of family or could deacon be the profession changer?

The theoretical part of this thesis dealt with the formation of identity and professional identity, diaconal work and narrative. The data was collected by a written request for diaconal workers' autobiographical stories. The request was published in a member letter of the Diaconal Workers' Union. Thirteen life-like stories were obtained as a material for this thesis. This study was done by using narrative research methods, which is one way to conduct qualitative research. The analysis was based on reading and interpreting the stories.

It can be concluded that deacons can grow from many backgrounds, even by changing a profession. When choosing a profession, the upbringing and values of the childhood home had a significant influence. Each story was conveyed by the meaning of the role models, vocation and spirituality. As a deacon worker, there is a need for a wide range of skills and there is no single way to do the job, although the starting point for it is faith, hope, charity and neighbour love.

Keywords: professional identity, deacon, social work of the church, narrative

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 DIAKONIATYÖ	7
3 IDENTITEETIN MUODOSTUMINEN	10
3.1 Identiteetti	10
3.2 Ammatti-identiteetti	12
3.3 Diakoniatyöntekijän ammatti-identiteetti.....	15
4 MITÄ ON NARRATIIVISUUS?	18
4.1 Narratiivisuus	18
4.2 Narratiivinen tutkimusote kvalitatiivisen tutkimuksen osana.....	19
4.3 Narratiivinen analyysi ja narratiivien analyysi.....	21
5 PROSESSIKUVAUS	23
5.1 Opinnäytetyöprosessin käynnistäminen.....	23
5.2 Aineistonkeruu- ja tutkimussuunnitelma.....	23
5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	24
6 AINEISTON ELI TARINOIDEN ANALYYSI.....	26
6.1 Lapsuuden perhe, juuret ja hengellisyys.....	27
6.2 Esikuvat, kutsumus ja suvunperintö.....	32
6.3 Ammatti-identiteetti ja erityiset lahjat.....	39
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	53
8 LÄHTEET	58
LIITE. KIRJOITUSPYYNTÖ.....	61

1 JOHDANTO

Työntekijän identiteetti ja ammatti-identiteetti on ajankohtainen valmistuvalle opiskelijalle, sillä varmasti jokainen pohtii jossakin vaiheessa opintojaan omaa identiteettiään, ammatillista identiteettiään, ammatillista kasvuaan sekä arvojaan ja valintojaan. Alku ammatti-identiteetin kasvamiselle ja muotoutumiselle on luotu jo sillä hetkellä, kun päätös opintoihin hakemisesta on tehty, vaikka se on elinikäinen prosessi. Se ei pääty, vaikka on valmistunut. Yhteiskunnan ilmiö on elinikäinen oppiminen ja se kannustaa kehittymään edelleen arjen työssä. Aloittelijalla opiskelijalla on ollut varmasti ennakkokäsityksiä ja ajatuksia diakoniatyöstä ja diakoniatyöntekijästä, mutta ne ovat saaneet seurakuntaharjoittelun myötä konkreettisemmän merkityksen opiskelijan arjessa. Opintojen aikana pohdittaan ja reflektoidaan sekä kirjoitetaan omaa elämäntarinaa useampaan kertaan suhteessa diakoniatyöhön sekä kirkon alan ammattiin ja tällä tavalla tuetaan henkilökohtaista kasvua. Viimeistään valmistumisen hetkellä miettii mennyttä ja ajattelee tulevaa: oma elämäntarina ja persoona työvälteenä näkyy työtä tehdessä. Kun työntekijä ja lähimmäisasiakas kohtaavat läsnä on kaksi tarinaa ja tulkintaa elämästä. Toisen ihmisen tarinan ymmärtäminen osoittaa hyvää empatiakykyä ja tätä taitoa diakoniatyöntekijä työssään tarvitsee.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää miten ammatissa olevat diakoniatyöntekijät näkevät oman ammatti-identiteettinsä kehittymisen ja millaisia erityisiä lahjoja tai taitoja koulutuksen lisäksi arjen työssä tarvitaan. Millä tavalla ammatin valintaan on vaikuttanut oma henkilökohtainen elämänhistoria tai juuret. Mikä merkitys on ollut lapsuudenkodilla ja kasvatuksella ammatinvalintaan. Entä kulkeeko kirkonalan ammatti suvussa perintönä tai voiko diakoniatyöntekijä olla ammatinvaihtaja.

Opinnäytetyön menetelmänä on kertomuksellinen eli narratiivinen tutkimusote. Tämä valikoitui laadullisista eli kvalitatiivisista tutkimusmenetelmistä työhön siksi, että nykyisten ammatissa olevien diakoniatyöntekijöiden tarinoiden kautta voi peilata opinnoissa ollutta käytännön työelämään ja kokemukseen. Mielenkiintoni

kohteena on millaisia yhdistäviä tekijöitä ammatissa olevien diakoniatyöntekijöiden elämäntarinoista ja taustoista löytyy. Narratiivien analyysia varten tarvittava aineisto on kerätty kirjoituspyynnöllä, joka on julkaistu Diakoniatyöntekijöiden liiton jäsenkirjeessä. Opinnäytetyön aihe on herättänyt kiinnostusta ja sen tuloksia odottaa esimerkiksi Diakoniatyöntekijöiden liitto sekä kirjoituspyyntöön vastanneet. Idea työhön lähti minulta ja olen tämän kokonaisuuden saanut hyvin markkinoitua eteenpäin. Tutkimusaineistoksi saatiin kolmetoista tarinaa, mikä ylitti odotukset.

Opinnäytetyön ensimmäinen luku kertoo diakoniatyöstä ja sen kristillisistä juurista. Opinnäytetyö etenee identiteetin ja (diakoniatyöntekijän) ammatti-identiteetin teorialuvun jälkeen mitä on narratiivisuus -lukuun ja opinnäytetyön prosessikuvaukseen sekä tarinoiden analyysiin. Työn päättää johtopäätökset ja pohdinta-luku.

2 DIAKONIATYÖ

Seurakuntien tekemän diakoniatyön perustana on kristillinen ihmiskäsitys. Tämän mukaan jokainen ihminen on yhtä arvokas. Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen ja näin ihminen on kutsuttu Jumalan yhteyteen. Ihmisarvo on ehdotonta ja luovuttamatonta. Jumalan luomistyön pohjalta ihmisen ja Luojan välillä on mahdollista keskinäinen dialogi. (Gothóni, Helosvuori, Kuusimäki & Puuska 2012, 81.)

Diakoniatyö on lisäksi kristilliseen lähimmäisen rakkauteen perustuvaa palvelua. Lähtökohtana on Jeesuksen esimerkki ja hänen opetuksensa. Hän kohtasi kaikki apua tarvitsevat (köyhät, sairaat ja syrjäytetyt), kuunteli heitä, paransi, auttoi ja julisti anteeksiantamuksen sanomaa. Kaikkia lähimmäisiä autetaan ja ketään ei jätetä avun ulkopuolelle tai käännytetä pois. Tämän ajatuksen perustana on kertomus laupiaasta samarialaisesta (Luuk. 10:25-37), jossa Jeesus osoitti, että kaikki ovat lähimmäisiämme riippumatta esimerkiksi uskonnosta tai kansalaisuudesta. (Sakasti. Mitä on diakoniatyö.)

Lähtökohdan ja perustan diakoniatyölle antaa myös kultainen sääntö (Matt. 7:12): ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille. Tässä on laki ja profeetat.” Tämä on myös Martti Lutherin keskeinen ajatus ja näkemys lähimmäisenrakkaudesta ja tähän hän perusti eettisen ajattelunsa armo-opin rinnalla (ns. ansaitsematon armo osaksemme). Kultaisen säännön ajatus on osata asettua toisen ihmisen (lähimmäisen) asemaan ja tilanteeseen sekä kykyä miettiä mitä itselle toivoisi tehtävän vastaavassa tilanteessa. (Kopperi 2015, 25, 80.) Diakonian raamatullisia ja historiallisia juuria tarkastellessa, löytyy Uudesta testamentista Apostolien tekojen kertomus seitsemästä miehestä ja heidän työstään, heitä pidetään ensimmäisinä diakoneina. (Kopperi 2015, 218).

Suomen evankelisluterilaisen kirkon perustehtävään kuuluu diakonia, tästä on säädetty kirkkolaissa: ”Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi.” (KL 1054/1993 1:2.) Kirkkolakiin on

myös kirjattu, että jokaisessa seurakunnassa tulee olla diakonian virka. (Gothóni ym. 2012, 7.)

Diakoniatyöllä pyritään auttamaan yhteiskunnassamme kaikista heikoimmassa asemassa olevia ja niitä lähimmäisiä, joilla on uhkana jäädä kaiken muun avun ulkopuolelle. Auttamisen lisäksi diakoniatyö ja diakoniatyöntekijät puuttuvat myös yhteiskunnan epäkohtiin tekemällä vaikuttamistyötä. (Gothóni ym. 2012, 7.) Kirkkojärjestyksessä on kirkkolakia täydentävänä seuraavaa: ”Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkautteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. (KJ 1055/1993 4:3.) Tämän mukaan diakonia kuuluu jokaiselle seurakuntalaiselle, eikä ainoastaan palkatuille seurakunnan diakoniatyöntekijöille. Seurakuntakohtainen diakoniatyö ja sen työmuodot määritellään paikallisesti kirkkoneuvoston ja seurakuntaneuvoston laatimassa sekä hyväksymässä diakoniatyön johtosäännössä. (KJ 1055/1993 4:3).

Diakoniatyö on hyvin laaja-alaista ja siksi se on jaettu työaloihin. Näitä ovat mm. päihde-, mielenterveys-, vammais- ja yhteiskunnallinen työ, kansainvälinen diakonia sekä monikulttuurisuustyö. (Sakasti. Diakonian viranhaltijan ydinosaaminen.) Monissa seurakunnissa on työaloina myös ikäihmisten parissa tehtävä työ sekä uusimpana etsivä vanhustyö. Näiden lisäksi diakoniatyö on asiakastyötä, vapaaehtoistoiminnan ohjaamista sekä verkostotyötä ja vaikuttamistoimintaa. (Sakasti. Diakonian viranhaltijan ydinosaaminen).

Jokainen seurakunta voi päättää itsenäisesti diakoniatyön sisällöistä, siksi voi olla seurakuntakohtaisia painotuseroja ja suurta vaihtelua eri seurakuntien välillä. Hyvänä asiana tässä on se, että jokainen seurakunta voi reagoida oman asuinalueensa haasteisiin ja kohdistaa kirkkolain mukaisesti apua erityisesti niihin, joiden hätä on suurin tai ei muilla tavoin auteta. (Gothóni ym. 2012, 46.) Diakonia on sekä ihmisten välitöntä auttamista että yhteiskunnan epäkohtiin puuttumista, erityisenä vahvuutena on ihmisten kokonaisvaltainen kohtaaminen. Työhön kuuluu siten myös henkiset ja hengelliset kysymykset. (Gothóni ym. 2012, 7, 42.)

Suomen evankelisluterilaisella kirkolla on julkisyhteisön asema suomalaisessa yhteiskunnassa ja tämä tarkoittaa sitä, että sillä on veronkanto-oikeus ja viranomaistehtäviä. Diakoniatyössä on usein palkattujen diakoniatyöntekijöiden lisäksi mukana vapaaehtoisia, jolloin tehty työ muistuttaa kolmannen sektorin toimintaa. Diakoniatyö, jota toisinaan kutsutaan myös kirkon sosiaalityöksi, on laajuudessaan huolimatta edelleen epävirallista sosiaalityötä, joka paikkaa yhteiskunnan lakisääteisen turvaverkon aukkoja. Seurakuntalaisella ei ole siten lakisääteistä oikeutta vaatia seurakuntaa järjestämään tiettyjä palveluita tai ylittäänsä vaatia lakiin perustuvia palveluita tai etuuksia toisin kuin yhteiskunnan tuottamissa sosiaalipalveluissa. Yhteistyötä kuntien, seurakuntien ja kolmannen sektorin välillä tehdään aktiivisesti. (Gothóni ym. 2012, 42-43, 45-46.)

3 IDENTITEETIN MUODOSTUMINEN

3.1 Identiteetti

Identiteetti eli minäkuva muodostuu ihmisen kokonaiskuvasta ja käsityksestä omasta itsestään. Identiteetti kertoo vastauksen kysymykseen kuka minä olen. Osa identiteettiämme muovanneista asioista on pysyviä, kuten se missä olemme syntyneet ja millaisessa perheessä kasvaneet ja millaisen kasvatuksen olemme saaneet ja millainen on ollut elinympäristömme. Nämä ovat vaikuttaneet minäkuvamme kehitykseen ja siihen millaisia meistä on tullut. Kaikki identiteettiimme liittyvät asiat eivät ole pysyviä ja siksi onkin hyvä nähdä tämä identiteetin kehitys jatkuvana vuorovaikutuksellisenä prosessina, jota muovaavat kokemuksemme eletyissä elämässä lapsuudesta vanhuuteen saakka. (Mielenterveysseura. Kuka minä olen.)

Persoonallisuus erottaa meidät toisista ihmisistä. Sen kehitys alkaa jo lapsuudessa. Persoonallisuus on sangen moniulotteinen käsite ja siihen katsotaan kuuluvan esimerkiksi yksilön minuus (minäkuva), luonne, temperamentti, itsetunto, arvot ja asenteet. Se on yksilön ainutkertainen ja arvokas psyykkisten, fyysisten ja sosiaalisten ominaisuuksien yhdistelmä, joka ilmenee meissä erilaisina ajatuksina, mielipiteinä, reaktiotapoina ja tekoina. Persoonallisuus kehittyy perimän, aktiivisen vuorovaikutuksen sekä ympäristön vaikutuksen tuloksena. Se kehittyy siis vuorovaikutuksessa toisten kanssa alkaen vauvan ja vanhemman varhaisesta vuorovaikutuksesta. Nämä varhaiset kokemukset lapsuudessa luovat perustan persoonallisuuden rakentumiselle, joka jatkuu läpi elämän. (Nurmiranta & Leppämäki & Horppu 2009, 21-22.)

E.H.Eriksonin (1902-1994) elämäntapa-psykologisessa mallissa ihminen käy läpi kahdeksan kehityskriisiä (vauvaikä, varhainen leikki-ikä, myöhäinen leikki-ikä, varhainen kouluikä, nuoruusikä, varhaisaikuisuus, keski-ikä ja vanhuus) ja ihmisen psykososiaalinen kehitys etenee vaiheittain. Kriisin läpikäyminen luo myönteisen edellytyksen seuraavan vaiheen kehitykselle. Tässä ajattelussa varhaisimmat kriisit tai kehityshaasteet ovat ratkaisevimpia koko ihmisen myöhempää

kehitystä ajatellen. Tämän mukaan kehitymme samaan aikaan sekä yksilöksi, persoonaksi että meitä ympäröivän yhteisön jäseneksi. Kiteyttäen psykososiaalinen kehityksemme on kehittymistä yksilöksi yhteisössä. (Nurmiranta ym. 2009, 29.)

Nuoruusiässä oma identiteetti nousee esiin selkeimmin, kun haetaan rajoja ja käsitys itsestä vahvistuu entisestään, vaikka toisaalta samaan aikaan ollaan myös epävarmoja siitä kuka minä oikeastaan olen, mitä ajattelen, millainen persoona olen, mihin uskon ja mikä on käsitykseni oikeasta ja väärästä.

Nuoruudessa ihmisen identiteetti monipuolistuu ja itsestä kyetään näkemään useita puolia, kuten millainen olen fyysisesti, sosiaalisesti, emotionaalisesti ja kognitiivisesti. Mitä monipuolisempi käsitys on itsestä nuoruusiässä sen paremmin se suojaa yksilöä mahdollisten kielteisten elämäntapahtumien psyykkisiltä vaikutuksilta. Nuoruuden kehitystehtävä onkin E.H. Eriksonin mukaan identiteetin muodostuminen. (Nurmiranta ym. 2009, 76.) Tässä vaiheessa tehdään myös isoja valintoja, kuten jatko-opinnot peruskoulun jälkeen ja pohditaan ammatinvalintakysymystä eli mikä minusta tulee ”isona”. Nuoruusikään kuulu myös ihanne-minän eli toiveminän luominen, tämä sisältää ajatuksen siitä millainen haluaisin olla ja millaisia arvostettuja ominaisuuksia haluaisin minussa olevan (Vilkkö-Riihelä 2015, 271). Nuoruudessa rakennettu identiteetti on suhteellisen selkeä ja pysyvä ja käsitys itsestä on yksilöllinen. (Nurmiranta ym. 2009, 78).

Nuoruudessa voimakkaasti muotoutunut identiteetti vakiintuu nuoruuden loppupuolella eli varhaisaikuisuudessa. Silloin maailmankuva selkiytyy lisää; pohditaan eettisiä ja moraalisia kysymyksiä sekä arvoja ja asenteita. Tähän vaikuttavat varmasti muun muassa tehdyt valinnat elämässä sekä onnistumiset että epäonnistumiset ja kodinperintö tai suvunperintö ja ehkä myös juuret.

Keski-iässä E.H. Eriksonin elämäkaaripsykologisen mallin mukaan arvioidaan uudelleen jo aiemmin tehtyjä valintoja ja ratkaisuja; kuten työ, elämäntilanne, parisuhde ja asuminen. (Nurmiranta ym. 2009, 93.) Keski-ikäen kuuluu tyyppillisesti se, että tehdään uusia valintoja ja elämänmuutoksia. Saatetaan vaihtaa työpaikkaa tai aloittaa kokonaan uuteen ammattiin opiskeleminen. Perheellisten keski-

ikäisten lapset voivat olla juuri nuoruusiässä ja he hakevat omaa identiteettiään vanhempien arvioidessa omaa elämäänsä. Tässä vaiheessa aikuisen persoonallisuuden piirteet, kuten esimerkiksi ekstroversio (eli ulospäin suuntautuneisuus, joka tarkoittaa aktiivisuutta, taipumusta kokea myönteisiä tunnetiloja ja hakeutua ympäristöihin, jotka tarjoavat elämyksiä. Alapiirteinä: lämminhenkisyys, seurallisuus, itsevarmuus, aktiivisuus, jännityshakuisuus sekä iloisuus) tai introversio (eli vähäisempi ekstroversio, jolloin henkilö on varautunut ja viihtyy mieluummin muutamien läheisten ystävien kanssa kuin suurissa ihmisjoukoissa) ovat suhteellisen pysyviä. (Metsäpelto & Rantanen 2009, 76–79, 87).

Aikuinen osaa kohdata elämässä eteen tulevat haasteet kypsällä tavalla ja osaa suhteuttaa ne aiempaan elämäänsä ja toimii usein samalla tavalla kuin aiemmin elämässä eteen tulleissa vaikeissa tilanteissa. Keski-ikäinen voi toimia myös sen mukaan, mitä on oppinut muilta samoja tilanteita kohdanneilta. Persoonallisuuden kehitys onkin kuin jatkuva kertomus (narratiivi), jos siinä tapahtuu yllättäviä käännteitä, ne yleensä halutaan muokata osaksi loogista tarinaa. Keski-iässä nuoruuden mustavalkoinen joko-tai -ajattelu on jäänyt taakse ja tilalla on enemmän joustavuutta. Elämäkokemukset ovat opettaneet ja pakottavat hyväksymään kompromisseja. Persoonallisuuden piirteiden perusta on kuitenkin jo lapsuudessa omaksuttu ja se ilmenee mm. tavoissa reagoida uusiin ja yllättäviin tilanteisiin. Keski-iässä haetaan myös uusia merkityksiä elämälle ja ymmärretään elämän rajallisuus (Nurmiranta ym. 2009, 95-97.) Siksi moni keski-ikäinen esimerkiksi kiinnostuu hengellisyydestä tai yhteiskunnallisesta vaikuttamistoiminnasta tai tekee päätöksen lähteä opiskelemaan lisää tai kokonaan uuteen ammattiin.

3.2 Ammatti-identiteetti

Ammatilliseen identiteettiin vaikuttaa oma elämänhistoria ja esimerkiksi oma aiempi työpolku. Ammatti-identiteetti on käsitystä itsestä jossakin ammatissa: Millainen olen tässä ammatissa? Millaiseksi haluan tulla työssäni tai ammatissani? Tähän kuuluu myös käsitykset siitä, mihin ihminen kokee kuuluvansa ja samastuvansa. Työntekijä on työyhteisönsä jäsen ja sitoutuu työssään ja ammatissaan työtä koskeviin arvoihin, eettisiin ulottuvuuksiin ja tavoitteisiin. (Eteläpelto &

Vähäsantanen 2006, 26.) Moniin ammatteihin liitetään myös uskomuksia ja ennakkokäsityksiä.

Muuttuvassa suomalaisessa yhteiskunnassa myös ammatti-identiteetti elää ja muuntautuu koko ajan. Henkilön ammatti-identiteetin pysyvyyteen ja muuntautuvuuteen vaikuttaa työsuhteen kesto ja työn sisällölliset vaatimukset, usein ammattilaisuuteen kasvaminen on elinikäistä oppimista. Nykyisin ammatillisen identiteetin rakentaminen on koko työuran kestävä tehtävä: pitää joko kouluttautua kokonaan uuteen ammattiin tai jatkokouluttaa itseään, jotta ammatissa vaadittavat tiedot ja taidot pysyvät ajan tasalla. Jatkuva muutos ja ammatillisen identiteetin jatkuva rakentaminen on haaste, koska työelämässä on miltei jatkuva kiire ja vaatimukset kasvavia. Aikaa ei jää oman toiminnan reflektoinnille ja pohdinnalle, vaikka niille pitäisi olla aikaa, jotta ammatti-identiteettiä voi rakentaa uudelleen ja oppia tekemästään työstä.

Monissa ammateissa vaaditaan pitkäjänteistä itsensä kehittämistä sekä persoonaan ja omaan minään sitoutuvaa ammatillista kasvua. Kun työtehtävät vaativat oman persoonan ja tunteiden vahvaa läsnäoloa, kuten hoitoalan tehtävissä, opettajana tai diakoniatyöntekijänä, persoonallista kasvua tarvitaan. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 26-29.) Ammatti-identiteetin kasvamisen ja rakentamisen kannalta on huomattavaa, että sekä ammatillinen että persoonallinen identiteetti ovat toisistaan riippuvaisia ja innostusta hakevia. Nämä ovat kietoutuneet toisiinsa henkilön elämänsä aikana. (Ropo & Gustafsson 2006, 73.) Työ- ja ammatti-identiteetti ovat keskeisiä osa-alueita ihmisen kokonaisvaltaisen identiteetin kannalta ja nämä nähdään yksilön laajemman persoonallisen identiteetin osina. Nämä voivat saada hyvin erilaisia merkityksiä ihmisen elämässä ja elämänsä historiassa eri aikoina. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 32.) Sekä ammatillinen että persoonallinen identiteetti muovautuvat molemmat vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Tähän liittyvät esimerkiksi kysymykset: Millainen olen suhteessa muihin? Millainen olen vuorovaikutustilanteissa toisten ihmisten kanssa ryhmässä tai yhteisössä?

Maarit Heusala (2004) on tutkinut ammatti-identiteetin uudelleenrakentumista kehittämishankkeessa ”Kohti kehittyvää ammatti-identiteettiä”. Heusalan (2004)

mukaan henkilön ammatti-identiteetti ei ole välttämättä pysyvä, vaan se voi muuttua ja kehittyä esimerkiksi elämäntilanteen, iän, elämänmuutoksen tai koulutuksen myötä. Henkilö voi joutua esimerkiksi uudelleen kouluttautumaan, jos menettää työpaikkansa tai tuntee voimakasta kutsumusta jollekin toiselle alalle kuin millä on aiemmin työskennellyt. On myös mahdollista, että henkilön oma arvo maailma muuttuu ja kehittyy työuran aikana ja siksi henkilö saattaa aloittaa kokonaan uuteen ammattiin opiskelemisen. (Hyvönen 2008, 16.)

Heusalan (2004) tutkimuksen mukaan uudessa ammatissa henkilön vanha ammatti-identiteetti saattaa yhdistyä uudeksi ammatti-identiteetiksi vanhan ammatti-identiteetin kanssa tai sitten tilalle tulee kokonaan uusi ammatti-identiteetti. Tämän mukaan ihmisellä voi olla elämänsä aikana useita eri ammatti-identiteettejä. Aina tämä ei ole täysin ongelmaton, sillä opiskeluaikana voi olla epävarma olo tai opiskeluvaikeuksia, joten mieleen saattaa tulla ajatus paluusta entiselle alalle, vanhaan tuttuun ammattiin. Heusalan näkemyksen mukaan ammatti-identiteettien yhdistyminen onnistuu parhaiten, jos kaksi alaa ovat lähellä toisiaan tai näissä työaloissa on samankaltaista suuntautumista. Entisen ammatin tietotaitojen ja kokemuksen tuominen uuteen ammattiin on silloin helpompaa ja eniten hyödynnettävissä. (Hyvönen 2008, 16.)

Laajasti ajateltuna ammatti-identiteetti voidaan nähdä henkilön omakohtaisena suhteena yhteiskunnalliseen toimintaan sekä työnjakoon eli siihen, millä tavalla henkilö näkee asemansa, paikkansa ja osallisuutensa kokonaisuudessa. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 44-45.) Tiivistetysti voidaan sanoa ammatti-identiteetin muodostumisen olevan ammatinvalinnan, koulutuksen ja työelämään siirtymisen myötä kehittyvä pitkäaikainen prosessi, joka vaatii kehittyäkseen myös henkilön mielenkiinnon ja halun kehittyä valitsemallaan ammattialalla. Jotta ammatti-identiteetti voi kehittyä, pitää ammattikuvan olla selkeä ja se pitää pystyä erottamaan muista ammateista. Ammatti-identiteetin kehittymiselle on tärkeää sen sosiaalinen luonne: ammatti-identiteetin muodostuminen vaatii samaistumisen ja sosiaalistumisen opiskeltavan alan ammattiryhmään ja tämän kulttuuriin. (Hyvönen 2008, 16).

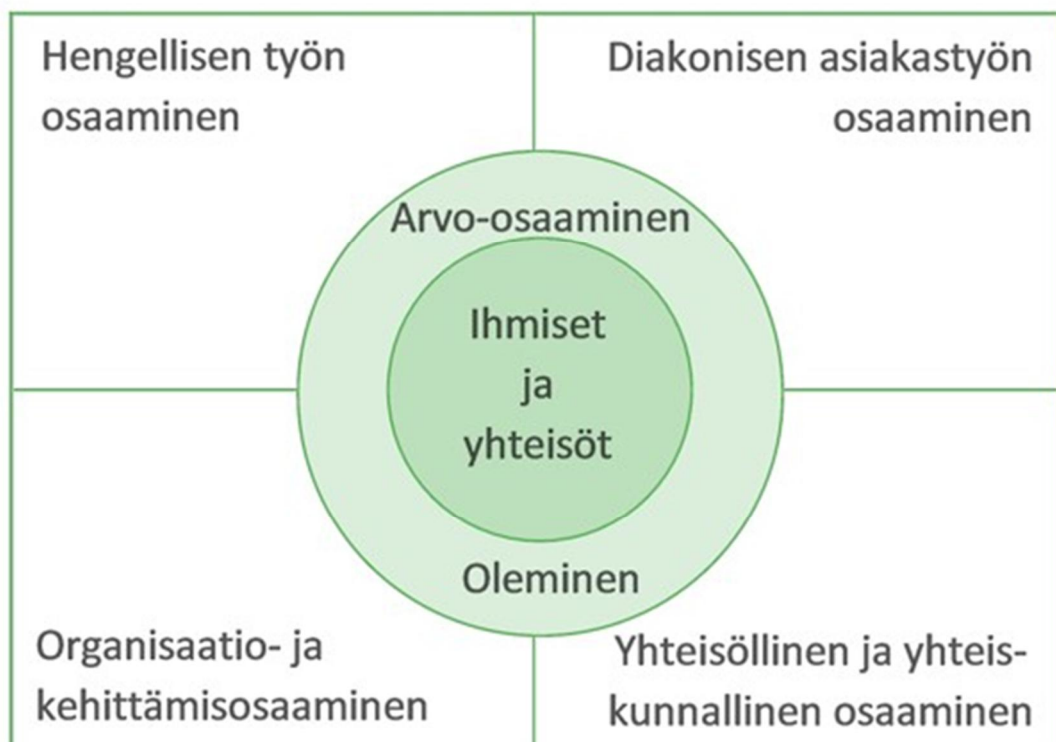
3.3 Diakoniatyöntekijän ammatti-identiteetti

Koulutus on yksi osa ammatti-identiteettiin vaikuttavista tekijöistä, tämä luo vahvan tietopohjan ja ammatilliset perusteet. Diakoniatyöntekijöitä koulutetaan Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja opinnoista valmistutaan 3,5 vuoden opiskelujen jälkeen joko sosionomi (AMK) diakoniksi tai sosionomi (AMK) diakonissaksi. Tutkinto virkaa varten on sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto, joka sisältää piispainkokouksen päätöksen mukaiset 90 opintopisteen teologiset ja seurakunnan ja kirkon työhön liittyvät opinnot. Virkakelpoisuus täyttyy, kun henkilö on suorittanut piispainkokouksen 13.9.2005 antaman päätöksen, Kirkon säädöskokoelma nro 101, 2§:n mukaisen ammattikorkeakoulututkinnon tai 4§:n tarkoittaman piispainkokouksen aikaisempien päätösten mukaisen tutkinnon. Diakonian virkaan voidaan pääsääntöisesti valita tutkinnon valmiiksi asti suorittanut henkilö. (Sakasti. Diakonian viranhaltijan ydinosoaminen.)

Usein ammatti-identiteetti alkaa kasvaa ja muotoutua jo opintojen alusta lähtien, mutta jatkuu sittenkin, kun työtä tehdään diakonian virassa. Oma persoona työvälineenä on keskeisessä asemassa diakoniatyötä tehdessä ja tämä korostuu varsinkin diakonisessa yksilötyössä. Koska omalla persoonalla on tärkeä rooli arjen työssä, diakoniatyöntekijän pitää tiedostaa omien juuriensa ja elämänsähistoriansa vaikutukset oman persoonansa kehitykselle. Nämä vaikuttavat myös ammatti-identiteettiin. Hyvä itsetuntemus auttaa arjen kohtaamisissa ja omien tunteiden tunnistaminen, ilmaiseminen sekä tunteiden käsittelemisen taito ovat tärkeitä. Arjessa kohdataan myös tilanteita, joissa asiakkaan odotuksia ei voida täyttää tai se ei ole mahdollista tai muuten järkevää, näissäkin tilanteissa työntekijältä odotetaan ammattitaitoa toimia oikein. (Gothóni ym. 2012, 83.) On osattava kohdata pettymystä ja surua, ehkä jopa aggressiivista käyttäytymistä myös. Hyvää ammatillisuutta on myös osata rajata työtään siten, että auttaa niillä osa-alueilla, joihin resurssit ja tietotaito riittävät. Ammatillisuutta on osata ohjata lähimmäisasiakas toisen auttajan luokse, mikäli itsellä ei ole resursseja. (Gothóni ym. 2012, 83.)

Diakoniatyöntekijälle asetetaan mielikuvissa monenlaisia odotuksia ja toiveita. Koulutus asettaa omat vaatimuksensa. Diakonian viranhaltijan

ydinosaamiskuvauksessa (Kuvio 1) on kuvattuna ne osa-alueet, joihin koulutuksessa keskitytään eli hengellisen työn osaaminen, diakonisen asiakastyön osaaminen, organisaatio- ja kehittämisosaaminen sekä yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen. Nämä muodostavat hyvän perustan ja ympäröivät toimintaa, jota ovat arvo-osaaminen ja oleminen. Oleminen diakoniatyössä tarkoittaa taitoa pysähtyä ihmisen rinnalle, olla läsnä, vierellä kulkemista, kohtaamista ja kuunteleua. Arvo-osaamista on kyky pohtia ja tunnistaa yksilöä sekä yhteisöä koskevia eettisiä kysymyksiä ja halu asettua lähimmäisen asemaan. Diakoniatyöntekijän arvo-osaamiseen kuuluu myös kirkon arvojen tunteminen ja sitoutuminen niiden mukaiseen toimintaan. Ydinosaamisen keskiössä ovat ihmiset ja yhteisöt, jotka ovat diakoniatyön kumppanit ja avuntarvitsijat. Heidän parissaan diakoniatyöntekijä tekee työtään. Yhteisöt ja ihmiset ovat myös voimavara. (Sakasti. Diakonian viranhaltijan ydinosaaminen.) Diakoniatyöntekijän ihanne olisi olla yhtä taitava ja vahva kaikilla näillä ydinosaamisen alueilla.

KUVIO 1. Diakoniatyöntekijän ydinosaamisalueet. Lähde: Sakasti.

Ammattikunnan edustajan eli diakoniatyöntekijän tunnistaa ammatillisesta ydinosaamisesta ja vihreästä paidasta. Vihreä paita kuuluu jokaiselle virkaan vihitylle

diakoniatyöntekijälle. Diakoniatyössä tarvitaan myös erityistä osaamista, joka vaihtelee kunkin diakoniatyöntekijän työalan mukaan, esimerkiksi työssä vammaisten kanssa tarvitaan tietoa vammaisuudesta ja heidän kohtaamisestaan ja ikäihmisiä kohdatessa tarvitaan toisenlaisia taitoja. Erityisosaamisen tarpeisiin vaikuttavat myös toimintaympäristö ja työnjako. Jokainen voi joko erikoistua johonkin työalaan tai syventää osaamistaan kiinnostuksen mukaan jollakin alueella, esimerkiksi sielunhoidossa tai perhediakoniassa. Yksittäisten diakoniatyöntekijöiden sisällöllinen osaaminen ja työssä tarvittavat taidot vaihtelevat paljon, vaikka kaikilla on sama kirkollinen pohjakoulutus. (Gothóni ym. 2012, 190-191.)

Ammatti-identiteetin kehittyminen ja kasvu ammattilaiseksi edellyttää dialogista keskustelua toisten diakoniatyöntekijöiden kanssa sekä mahdollisuutta reflektoida omia kokemuksia toisten kokemuksiin arjen työssä. Yhdessä toisten kanssa voidaan pohtia: Millainen olen diakoniatyöntekijänä? Minkälaisia mielikuvia meistä on? Mikä on meidän roolimme ja diakonian rooli kirkossa ja yhteiskunnassa? (Gothóni ym. 2012, 196-197.)

4 MITÄ ON NARRATIIVISUUS?

4.1 Narratiivisuus

Narratiivisuuden taustalla on latinankielinen verbi *narrare*, joka tarkoittaa kertomista ja substantiivi *narratio*, joka tarkoittaa kertomusta. Englanniksi substantiivi *narrative*, jonka merkitys suomeksi on tarina tai kertomus ja verbi *narrate*, joka on suomeksi kertoa. (Heikkinen 2018, 172.) Mielenkiintoiseksi tämän tekee se, että englannissa on sana *story*, joka suomennetaan sanalla tarina. Näin ajatellen narratiivisuus voidaan tulkita joko kertomuksellisuutena tai tarinallisuutena. Tarkalleen ottaen menetelmän määrittelemisen ei olekaan ihan yksiselitteistä, johdun juuri kantasanojen pienestä sävyerosta. Käsitteeni mukaan Vilma Hänninen (2000) käyttää sanoja tarinallisuus ja kertomuksellisuus toistensa synonyymeinä, eikä tee näiden välille eroa väitöskirjassaan.

Vilma Hänninen (2000) käsittelee väitöskirjassaan Sisäinen tarina, elämä ja muutos tarinallisuutta ja hän määrittelee tarinan käsitteen Aristoteleen (1998) Runousopissaan esittämien ajatusten pohjalta. Tarina on siten merkityskokonaisuuksisuus, joka on ajallinen: sillä on alku, keskikohta ja loppu. Tarinassa on juoni (kreik. *mythos*) ja tämä muodostaa kokonaisuuden, jolloin tarinan erilliset osat saavat merkityksensä. Juonta kutsutaan tässä yhteydessä tarinan sieluksi, sillä se on tarinan keskeinen perusosa. Itse kutsuisin juonta myös tarinan punaiseksi langaksi, sillä se läpäisee koko tarinan alusta loppuun. Juoni muodostuu monista tapahtumista, jotka kaikki liittyvät toisiinsa ja niillä on jokin syy- ja seuraussuhde. Tarinoihin sisältyy myös aina arvo- ja tunnelataus. Tarinaa voidaan kutsua myös tapahtumaketjuksi. Aina yksittäiset tapahtumat eivät etene kronologisesti, vaan voivat poukkoilla ihmisen elämän tapahtumista toiseen ja välillä jo menneeseen uudelleen. Hännisen (2000) mukaan juoni on kokonaisuus, joka muodostuu erillisistä osista, jotka saavat tarinassa merkityksensä.

Väitöskirjassaan Hänninen on tutkinut ihmisten elämässä tapahtuneita suuria muutoskohtia, kuten esimerkiksi työpaikan menetys. Hänen näkemyksensä mukaan narratiivisuudessa on kolme ulottuvuutta, jotka ovat *kertomus eli kerrottu*

tarina, sisäinen eli koettu tarina ja draama eli eletty tarina. Narratiivisuuden perusajatuksen mukaan ihmisen elämä sekä hänen käsityksensä elämästä rakentuu tarinoista. Itse asiassa elämää ohjaavat monet erilaiset tarinat, jotka syntyvät suhteessa toisiin ihmisiin. (Vogt 2016, 36). Näitä tarinoita on useita ja ne vaikuttavat ihmiseen samanaikaisesti.

Hännisen (2000) mukaan tärkein ja ensisijainen on sisäinen eli elämässä koettu tarina. Koetun tarinan avulla ihminen tulkitsee itselleen elämänsä tapahtumia ja kokemuksia, toisaalta samalla ihminen tekee itselleen menneisyyttä ymmärrettäväksi ja ennakoii tulevaisuutta. Sisäisen tarinan muotoutumiseen vaikuttavat ihmisen elämäntilanne, elämän kokonaisuus ja sosiaalinen tietovaranto eli ihmistä ympäröivässä yhteiskunnassa syntyvät uudet tarinat ja jo olemassa olevat kulttuuriset tarinat. (Vogt 2016, 37.) Sosiaalinen tietovaranto tai tarinavaranto tarkoittaa niitä kaikkia tarinoita, joita ihmiset kohtaavat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tai tiedotusvälineiden kautta, samoin myös kirjojen ja sosiaalisen median. Tämä tarinavaranto on jatkuvassa muutostilassa ja liikkeessä, sillä siihen syntyy jatkuvasti uusia tarinoita. (Hänninen 2000, 21.) Ihminen omaksuu sosiaalisesta tarinavarannosta tarinoita koko elämänsä historian ajan. Näistä tarinoista osa unohtuu ja osa jää mieleen muodostuen osaksi ihmisen henkilökohtaista tarinavarantoa. Henkilökohtainen tarinavaranto sisältää myös omassa henkilöhistoriassa kertyneet kokemukset, jotka ovat tarinallisesti tulkittu. (Hänninen 2000, 21.)

4.2 Narratiivinen tutkimusote kvalitatiivisen tutkimuksen osana

Narratiivisuus eli kertomuksellisuus on tutkimuksellinen lähestymistapa tai tutkimusote laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen sisällä. (Heikkinen 2018, 176). Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen kohteena on todellinen elämä ja sen kuvaaminen eri tavoin. Ajatuksena on, että elämän todellisuus on moninaista ja tutkimuksessa pyritään mahdollisimman hyvin kokonaisvaltaisuuteen. Muina tyyppisinä piirteinä laadulliselle tutkimukselle pidetään kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineistonkeruuta luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa, jossa ihminen itse on tiedon keruun instrumenttina. Etukäteen ei ole päätetty kuinka monta

tapausta tutkitaan. Tärkeänä pidetään, että tutkittavien henkilöiden näkökulmat ja ääni tulevat esille tutkimustuloksissa. Tutkimukseen valitaan kohdejoukko tarkoituksenmukaisesti ja saatua tutkimusaineistoa tulkitaan ainutlaatuisena. Hyvin usein tutkimussuunnitelma muotoutuu vielä tutkimuksen edetessä. (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2016, 160-164.)

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus mahdollistaa monipuoliset aineistonkeruutavat, siksi perinteisten haastattelujen rinnalla käytetään dokumentteja, elämäkertoja ja tarinoita (narratiiveja). Näitä analysoimalla pyritään ymmärtämään ihmisiä ja elämää heidän itsensä tuottamien kertomusten, tarinoiden sekä muistelujen avulla. Näitä kutsutaan myös elämäkerrallisiksi lähestymistavoiksi ja kysymyksessä on siten persoonallisiin dokumentteihin perustuva tutkimus. (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2016, 217.) Analysoitavana aineistona voivat olla esimerkiksi omaelämäkerrat, päiväkirjat, kirjeet tai muistelmat sekä myös valokuvat. Lähtökohtana on elämän todellisuuden kuvaaminen. Tähän liittyy ajatus siitä, että todellisuus on moninainen ja elämässä olleet tapahtumat muovaavat toinen toistaan muodostaen kokonaisuuden. (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2016, 161).

Narratiivisen tutkimuksen ydin ja lähtökohta on kerätyn aineiston eli kertomusten analyysi. Tämän Hänninenkin (2000) toteaa väitöskirjassaan. Narratiivinen eli kerronnallinen tutkimusote on lähestymistapa, jossa kertomusten avulla pyritään ymmärtämään omaa elämää ja tehdään oman elämän tapahtumia merkitykselliseksi. (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2016, 218.) Tutkimuksen kohteena on ihmisen oma kokemus, joka on tärkein asia narratiivista tutkimusotetta käytettäessä. (Vogt 2016, 37).

Tutkimusaineistona voidaan käyttää monenlaisia aineistotyyppisiä, kuten edellä mainitut aineistonkeruutavat osoittavat. Oleellisinta tässä on se, että aineistosta on nostettavissa esiin tavalla tai toisella tarinallinen merkitysrakenne. Helpoimmin tämä käy, jos analysoitava aineisto on selvärajainen ja ajallisesti etenevä kertomus. (Hänninen 2018, 192.) Henkilöitä, jotka osallistuvat tutkimukseen, voidaan pyytää kirjoittamaan myös kohdennetusta yhdestä teemasta tarina, jonka analysoiminen on helpompaa kuin ihmisen koko elämänkaarta- tai -historiaa koskeva muistelutarina. (Hänninen 2018, 192.) Tutkimukseen osallistuvia voidaan

siten tietoisesti ohjata muistelemaan ja kirjoittamaan joitakin tiettyjä elämäntapahtumia tai teemaa kertomukseksi. (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2016, 219-220).

Heikkinen (2018) kuvailee narratiivisen tutkimusotteen olevan kertomuksiin perustuvaa inhimillistä tulkintaa, johon ihmisen kokemus elämästä aivan luonnollisesti kietoutuu. Kun halutaan ymmärtää ihmisiä ja heidän tapojaan toimia, kertominen ja kertomusten tutkiminen on luonteva tapa tehdä tutkimusta. (Heikkinen 2018, 170-171.) Ihminen on luonteeltaan kertoja ja kertoo tai ”tarinoi” kaiken aikaa. Erään näkemyksen mukaan ihmisen identiteetti rakentuu kertomuksessa, jota hän elää ja kertoo parhaillaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

4.3 Narratiivinen analyysi ja narratiivien analyysi

Narratiiviset analyysit jaotellaan sen mukaan millaisiin tai minkä tyyppiin kysymyksiin analyysillä pyritään vastaamaan. Polkinghornen (1995) mukaan kerättyä aineistoa voidaan käsitellä kahdella eri tavalla ja siksi myös narratiivisuus voidaan ymmärtää kahdella eri tavalla. Tämän mukaan narratiivisuudessa erotellaan narratiivien analyysi (*analysis of narratives*) ja narratiivinen analyysi (*narrative analysis*). Narratiivien analyysissa kertomuksia luokitellaan tapaustyyppien, metaforien eli kielikuvien tai kategorioiden avulla. Narratiivisessa analyysissa syntyy kerätyn aineiston avulla eli kertomusten perusteella uusia kertomuksia. Tämä analyysitapa ei keskity aineiston luokitteluun, vaan se keskittyy muodostamaan aineiston pohjalta uuden kertomuksen, joka pyrkii tuomaan esiin koko analysoitavan aineiston kannalta keskeisiä teemoja esimerkiksi rajatusta aiheesta. (Heikkinen 2018, 181.)

Tässä opinnäytetyössä analyysi painottuu tarinoiden sisältöön eli analyysissa keskityn tarkastelemaan mitä (*what*) tarinat pitävät sisällään. Toisenlainen analyysitapa olisi keskittyä tarkastelemaan miten tai kuinka (*how*) tarina on kirjoitettu. Analyysitapaan vaikuttaa se, mistä ollaan kiinnostuneita: ollaanko kiinnostuneita kertomusten sisällöstä vai kertomisen tavasta. (Hänninen 2018, 195.)

Aineiston analyysi on hyvä aloittaa lukemalla tarinat ensin avoimesti läpi, ilman kynää kädessä tai mitään analyttisiä ajatuksia mielessä. Ensimmäinen lukukierros on hyvä tehdä juuri siten kuin lukisi kaunokirjallisiakin kertomuksia, antautua tarinoiden viettäviksi ja jännittyneenä odottaa mitä tarinassa tapahtuu seuraavaksi ja miten tarina lopulta päättyy. On hyvä olla avoin kertojan sanomalle. Toisen lukukierroksen tulisi muistuttaa hyvän romaanin lukemista uudelleen: juonta ei enää tarvitse jännittää ja kertojakin on jo melkein tuttu. Nyt on mahdollista havaita tarkkoja tarinan kulun vivahteita ja jopa yleissävyn pieniä eroja. Vasta kolmannella lukukierroksella voi alkaa siirtyä varsinaiseen aineiston analyttiseen läpikäyntiin. (Hänninen 2018, 196.) Lukemista on hyvä tehdä kynän kanssa ja lukemisen ohella tehdä merkintöjä tarinoihin. Tarvittaessa käyttää vihkoa muistiinpanoja varten.

Pelkistettynä tarinan analyysin voisi tehdä jo tästä: ”Voitin.” Tämä sisältää alun – keskikohdan – lopun. Tulkintani mukaan voidaan sanoa, että henkilö, joka kertoo voitosta, on osallistunut kilpailuun. Tämä on tarinan alku, keskikohtaan voi sijoittaa kilpailun ja tarinan loppuhuipentuma sekä loppu on voitto. Jos halutaan tietää tarkemmin voitosta, on syytä esittää tarkentavia kysymyksiä: mitä voitit? missä voitit?

Milleriä (2000) mukaillen narratiivisen analyysin lähtökohtana on kertojan näkökulma, siksi asioiden todenperäisyyden sijaan on tärkeämpää tarinan kertojan eli henkilön ainutlaatuisen näkökulman ymmärtäminen kuin esimerkiksi asioiden oikeellisuuden tarkastaminen muiden lähteiden avulla.

Kuten narratiivisessa tutkimuksessa, niin myös narratiivisessa analyysissä, korostuu kertomuksen ja tarinan kulttuurinen ja sosiaalinen yhteys. Erityisesti painotetaan tarinan kertojan ja tarinan lukijan luottamuksellista vuorovaikutusta ja suhdetta (Timonen 2009, 15-16.)

5 PROSESSIKUVAUS

5.1 Opinnäytetyöprosessin käynnistäminen

Vaikein vaihe opinnäytetyöprosessissa oli löytää opinnäytetyölle aihe, olihan koko tämä prosessi ollut esillä jo joulukuusta 2016 asti. Aluksi oli mielessä kokonaan toinen aihealue, mutta pikkuhiljaa tuo aihevalinta konkretisoitui haastavaksi toteuttaa. Muutamia palasia siihen liittyen ehdin jo tehdä ja saada arvokasta tietoa vapaaehtoisuudesta sekä mielenterveyskuntoutujien kohtaamisesta. Osallistuin myös Kaapeli -valmennukseen. Pääsin osalliseksi lisäksi yhteistyötapaamiin seurakunnan henkilöiden kanssa. Hyvää kokemusta kaikki tämä.

Syksyllä 2018 ei ollut enää varaa pitkällisiin pohdintoihin ja aiheen etsimiseen. Kaikki lähti tämän opinnäytetyön aiheeseen siitä ajatuksesta, että jokaisella on elettyä elämää takana ja ainutlaatuinen elämänhistoria ja -tarina. Oma persoona työvälineenä on oleellinen osa diakoniatyötä tehdessä. Näitä ajatuksia pohdiskelin marraskuussa 2018 ja epäröin oikein urakalla. Joulukuussa tapahtui ihme ja sain idean tarinoiden keräämisestä diakoniatyöntekijöiltä ja tästä innostui myös muussa yhteydessä tutuksi tullut työnohjaajani. Osittain yhdessä pohdimme, millaisen työn voisin tehdä ja sain vinkkejä suuntaviivoista kirjoituspyynnön laatimiseksi häneltä.

5.2 Aineistonkeruu- ja tutkimussuunnitelma

Perehdyttyäni narratiivisuuteen ja narratiiviseen tutkimusotteeseen, aineistonkeruutavaksi valikoitui kirjoituspyyntö diakoniatyöntekijöille. Kirjoituspyynnön laadinnassa mietin, millaista sisältöä haluan diakoniatyöntekijöiden kirjoittavan elämästään. Koska pyysin heitä otsikoimaan tarinansa: ”Tieni diakoniatyöntekijäksi” halusin tietää heidän ammatinvalintaansa vaikuttaneita tekijöitä, kuten esimerkiksi lapsuudenkodin perintö ja elämänhistorian vaikutus ammatinvalintaan. Lisäksi olin kiinnostunut miten heidän ammatti-identiteettinsä on muuttunut ja kasvanut vuosien varrella.

Kirjoituspyynnöllä on rajattu teema ”Tieni diakoniatyöntekijäksi”, mutta se antoi silti kirjoittajalle vapaat kädet kertoa mitä omasta elämästään halusi kirjoittaa. Teema antoi viitteitä siitä, millaista tietoa kaipasin narratiivisen tai narratiivien analyysin tekemiseen. Kirjoituspyyntöön vastaaminen perustui vapaaehtoisuuteen ja antoi diakoniatyöntekijälle mahdollisuuden kirjoittaa myös mieltään painavista asioista luottamuksellisesti liittyen elämänsä varrella koettuun.

Esitin myös muutaman tarkentavan kysymyksen kirjoittajan taustoista:

Sukupuolesi: nainen, mies, muu

Ikäsi:

Onko perheessäsi tai suvussasi muita diakoniatyöntekijöitä?

Oletko ammatinvaihtaja/oletko ollut ammatinvaihtaja?

Miltä alalta olet vaihtanut?

Minkä maakunnan ja hiippakunnan alueella olet työssä?

Saadakseni tarinallista aineistoa olin yhteydessä tammikuussa 2019 Diakoniatyöntekijöiden liittoon (DTL) ja he lupasivat julkaista kirjoituspyynnön helmikuun jäsenkirjeessä. Kun olin esittänyt opinnäytetyönsuunnitelmani ja saanut luvan edetä, olin uudelleen yhteydessä Diakoniatyöntekijöiden liittoon ja toimitin laatimani kirjoituspyynnön (liite) heille. Tämä julkaistiin sosiaalisessa mediassa oletukseni mukaan diakoniatyöntekijöiden suljetussa Facebook-ryhmässä ja helmikuun 2019 alussa lähetetyssä jäsenkirjeessä. Aikaa tarinoiden kirjoittamiselle oli kuukausi ja viimeiset tarinat sain 4.3.2019. Tarinat olen saanut sähköpostitse ja se on jonkin verran tuonut vuorovaikutusta sekä kiinnostuneita kyselyitä tähän kirjoituspyyntöön liittyen. Työhön onkin kuulunut osana myös kommunikointi kirjoittajien kanssa.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Ennen kirjoituspyynnön laatimista olen perehtynyt kvalitatiivisen tutkimuksen sekä narratiivisen tutkimustavan teoriaan. Valitessa tutkimusmenetelmää päädyin keräämään diakoniatyöntekijöiltä elämäkerrallisia tarinoita, joka soveltuu kertomuksellisen tutkimusotteen aineistoksi parhaiten. Kirjoituspyyntöön vastaaminen on ollut vapaaehtoista ja julkaisussa on kerrottu kertomusten

käyttötarkoitus opinnäytetyön aineistona nimettömästi. Kirjoituspyyntö julkaistiin Diakoniatyöntekijöiden liiton helmikuun jäsenkirjeessä ja jokaisella liiton jäsenellä on ollut mahdollisuus vastata kirjoituspyyntöön. Aineiston keräysalueena on siten ollut koko Suomi ja kaikki Suomen evankelisluterilaisen kirkon hiippakunnat.

Tarinoista on tämän opinnäytetyön kappaleessa 6 aineiston eli tarinoiden analyysi (mukaan lukien alakappaleet) käytetty tiivistettyjä katkelmia minämuotoon kirjoitettuna. Nämä eivät ole sanatarkkoja lainauksia, jotta kirjoittajan henkilöllisyyttä ei voida tunnistaa. Saatuja tarinoita ja niihin liittyviä sähköposteja käsitellään luottamuksellisesti koko opinnäytetyöprosessin ajan, kuten tutkimusetiikka edellyttää. Aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua asianmukaisella tavalla.

Koska kerronnallinen tutkimus perustuu tulkinnalliseen lähestymistapaan, myös luotettavuuden eli reliabiliteetin kysymystä on lähestyttävä samalla tavalla. Validiteetin näkökulmasta on tutkimusta lähestyttävä esittämällä kysymykset: mitaako tämä opinnäytetyö sitä asiaa mitä sanotaan? Saavutettiin tutkimuksella riittävä tulos suhteessa tutkimuskysymyksiin?

Kirjoitetuilla elämäkerrallisilla tarinoilla on vastattu kirjoituspyyntöön ja siinä esitettyihin teemoihin. Tutkimusaineisto on suhteellisen pieni, määräaikaan mennessä tarinoita saapui kolmetoista kappaletta. Saatujen tarinoiden perusteella tutkimustulosta ei voida yleistää, mutta on todennäköistä, että peilattaessa tarinoiden sisältöä suhteessa diakoniatyöntekijöiden ydinosamisalueisiin ja identiteetin eri osa-alueiden muotoutumiseen saatiin hyvä otos.

6 AINEISTON ELI TARINOIDEN ANALYYSI

Tutkimusaineistoksi saapui 13 tarinaa diakoniatyöntekijöiltä, josta 2 on miehiltä ja 11 naisilta. Kirjoittajien keski-ikä on noin 55 vuotta. Ikäjakauman mediaani on 50 vuotta, mikä kuvaa ehkä paremmin kirjoittajien keskimääräistä ikää. Tarinoiden kirjoittajat ovat iältään 30-68-vuotiaita.

Tarinoiden kirjoittajat ovat 5:n hiippakunnan alueelta: Helsingin hiippakunnasta, Kuopion hiippakunnasta, Lapuan hiippakunnasta, Tampereen hiippakunnasta ja Turun arkkihiippakunnasta.

Jokaisen tarinan ensimmäisellä lukukerralla luin sen läpi kuin minkä tahansa ensi kertaa luettavan kirjoituksen. Tämän tein yksitellen tarinoiden saapumisjärjestyksessä. Seuraavaksi tulostin tarinat paperille, jotta varsinainen analysointi on helpompaa. Ensimmäisen lukukerran jälkeen saapuneista tarinoista ja niiden kirjoittajista minulle muodostui ensivaikutelma ja jokin käsitys kertomusten sisällöstä. Tarinoista on esimerkiksi nähtävissä vivahteita suomalaisen yhteiskunnan muutoksesta. Vanhimmat kirjoittajat ovat eläneet lapsuuttaan tai nuoruuttaan sodanjälkeisessä Suomessa, kun nuorimmat taas puolestaan 70- ja 80-luvun Suomessa joko lapsuuttaan tai nuorina aikuisina. Joidenkin diakoniatyöntekijöiden elämänpolkuun ja ammatinvalintaan on vaikuttanut 90-luvun lama, kuten alla olevat mukaelmat saadusta tarina-aineistosta osoittavat:

Olin opiskellut kaupallista alaa ja valmistunut alalle. Tuli 90-luvun lama ja jäin työttömäksi. Jouduin miettimään elämää uusiksi: mitä haluan tehdä elämässäni? Halusin auttaa ihmisiä jotenkin. Hain opiskelemaan sairaanhoitoa ja diakoniatyötä. Nyt työskentelen diakonina.

Kun valmistuin sairaanhoitajaksi, oli lama ja hoitoalalta sai vain päätöitä. Päätin jatkaa opintoja ja valmistuin diakonissaksi. Työllistyin heti valmistumiseni jälkeen seurakuntaan.

Toisella lukukerralla ja sitä seuranneilla alkoi tarinoista nousta esiin teemoja, kuten lapsuuden perhe, hengellisyys, ammatti-identiteetti ja esikuvat, joita seuraavissa alakappaleissa analysoin.

6.1 Lapsuuden perhe, juuret ja hengellisyys

Muutamissa tarinoissa pohditaan kehityspsykologisessa mielessä varhaislapsuuden ja kiintymyssuhteiden merkitystä ihmisen elämälle ja ammatinvalinnalle. Tämä on osoitus siitä, että kirjoittajat pohtivat E.H. Eriksonin elämänkaaripsykologista mallia sekä ihmisen identiteetin muodostumista muutoinkin. Identiteetin muodostumiseen ja E.H. Eriksonin malliin on tämän opinnäytetyön alkupuolella keskitytty teoriaosuudessa, joka saatuihin tarinoihin peilaten oli tarpeellista tuoda esiin tässä työssä. Alla olevat ovat mukaelmia saadusta tarina-aineistosta:

Olen miettinyt sitäkin, että muotoileeko ympärillä oleva elämä ja olosuhteet sitä, mitä meistä isona tulee, vai ovatko ne meidän geeneisämme jo valmiina olemassa?

Olen toisinaan miettinyt, ohjaavatko varhaislapsuus ja varhaiset kiintymyssuhteet ihmisen elämää ja ammatinvalintaa. Vaikuttaako esimerkiksi varhainen hylkäämiskokemus ja sitä seuranneet tunne-elämän kokemukset siihen, että myöhemmässä elämässä ihmisellä on tarve pitää huolta heikoimmista ja tukea heitä?

Diakoniatyöntekijöillä, jotka kirjoittivat kiintymyssuhteista varhaislapsuudessa ja ympäröivän elämän ja olosuhteiden merkityksestä tulevaan elämään, on kykyä syvälliseen psykologiseen pohdintaan. Näissä tarinoissa ei päädytty selvään lopputulokseen ja valmiita yksiselitteisiä vastauksia ei annettu. Teorian ja tarinoiden valossa ihmisen juurilla voidaan sanoa olevan vaikutusta koko elämään, mutta tämä ei ole ehdoton totuus.

Tarinoissa tuli hyvin esiin lapsuuden kotien kristillisyyden eri painotuksia. Osassa tarinoita merkitys oli painokkaampi ja se on ehkä luonut perustan ja kivijalan aikuisiän diakoniatyöopinnoille. Joku kertoi olevansa työläisperheen lapsi, toinen taas seurakunnan työntekijöiden lapsi. Kodinperintönä kasvatus ja arvot ovat ohjanneet ammatinvalintaan ja vaikuttavat taustalla.

Synnyin tapakristittyjen ydinperheeseen. Kävimme kirkossa vain häiden, hautajaisten ja kastejuhlien aikaan. Lauloin pienenä

kirkkokuorossa ja mielestäni kirkossa oli aivan erityinen henki. Näin aikuisena ajattelen, että oikeastaan hengellisyys on asunut minussa aina. Perheessäni ei koskaan puhuttu uskosta tai uskonelämästä, silti kristilliset juhlat ja rituaalit ovat olleet merkittävässä asemassa perheessäni.

Tässä kirjoittaja kertoo lapsuudenperheestään. Hän on ollut ydinperheen lapsi ja perhe on ollut suomalaiseseen melko yleiseen tapaan tapakristitty. Hänen perheelleen tämä on merkinnyt kirkossa käymistä perhejuhlien osana, kuten häät, hautajaiset tai kastejuhla. Hän on kokenut jo pienenä hengellisyyttä ja pyhyttä kirkossa. Hän on aistinut kirkossa aivan erityisen hengen. Perheessä ei ole käyty keskusteluja uskosta, mutta silti kristilliset tavat ja juhlat sekä niihin liittyvät perinteet ovat välittyneet kirjoittajalle lapsuudenkodissa, ehkä juuri antaneet hyvän pohjan diakoniatyöntekijäksi.

Lapsuuskodissani ei uskonnollisuus ollut mitenkään esillä. Kävin seurakunnan kerhoa lapsena ja samoin sisareni, jotka olivat myös ohjaajina myöhemmin. Vaikka uskonnosta meillä ei puhuttu siihen luultavasti asennoiduttiin myönteisesti. Kirkonmenot kuunneltiin maalla radiosta. Näin jälkeempäin tuntuu hyvältä, että uskonnollisuus oli hyvin myönteistä ja sallivaa. Ehkä se oli elämässä hiljaisella tavalla läsnä, vaikka siitä ei puhuttu. Omassa kodissani pidän tärkeänä, että ketään ei pakoteta esimerkiksi menemään kirkkoon tai jollakin tietyllä tavalla harrastamaan uskontoa. Luotan siihen, että Jumala kantaa ja kutsuu jokaista sopivalla tavalla.

Kirjoittaja kertoo, että lapsuudenkodissa ei ole ollut uskonnollisuus esillä, mutta silti hän kävi lapsena seurakunnan kerhoa, kuten toisetkin sisaret. Hän pohtii tarinassaan, että vaikka uskonnosta ei kotona puhuttu, siihen suhtauduttiin myönteisesti. Siihen aikaan, kun hän oli lapsi, tapana oli kuunnella kirkonmenot radiosta. Kirjoittaja asui lapsena maalla. Kirjoittajalla on pohtiva ote tarinassaan ja hän toteaa uskonnollisuuden olleen heillä hyvin myönteistä ja sallivaa. Usko oli elämässäni hiljaisella tavalla läsnä, vaikka siitä ei kotona puhuttu. Kirjoittaja uskoo ja luottaa johdatukseen: Jumala kantaa ja kutsuu jokaista sopivalla tavalla. Tämän tarinan kirjoittajan Jumala on kutsunut diakoniatyöntekijäksi.

Olen kasvanut hengellisessä kodissa ja iltarukous on aina kuulunut iltarutiineihimme. Kävimme joulukirkossa ja satunnaisesti muulloinkin. Kävin lapsena pyhäkoulussa ja nuorena nuorten leireillä ja kerhoissa. Seurakunta on aina tuntunut tutulta ja turvalliselta paikalta. Uskon, että näillä asioilla on ollut suuri merkitys sille, että olen ajautunut seurakuntaan töihin. Tunnen olevani perusluterilainen.

Tämän tarinan kirjoittaja on kasvanut hengellisessä kodissa. Iltarutiineihin on kuulunut joka ilta iltarukous. Perhe on käynyt joulukirkossa, mutta myös ympäri vuoden muulloinkin satunnaisesti. Kirjoittajalle on seurakunta tuntunut aina tutulta ja turvalliselta paikalta. Lapsena hän oli pyhäkoululainen ja isompana hän kävi nuorten leireillä. Kirjoittaja kokee olevansa perusluterilainen ja hän uskoo lapsuuden sekä nuoruuden myönteisillä kokemuksilla seurakunnasta olevan yhteys siihen, että hän on päätenyt seurakuntaan töihin.

Perheessäni emme ole viettäneet nk. uskovaista elämää, mutta kristityt tavat ja perinteet ovat olleet aina tärkeitä. Olemme aina kuuluneet luterilaiseen kirkkoon. Olen tottunut rukoilemaan hiljaisia rukouksia elämän eri tilanteissa ja luottamus Jumalaan on ollut perusarvoni koko elämäni. Eettinen ajatteluni lähtee vahvasti vanhemmistani. Isältä olen perinyt positiivisen elämänasenteen ja äidiltä hengellisen kasvatuksen ja henkiset arvot, moraalit ja ns. hiljaiset säännöt. Olen omaksunut kristillisen ihmiskäsityksen kodin perintönä.

Tämä kirjoittajan kodissa ei ole vietetty nk. uskovaista elämää. Tässä tarinassa kuvataan, että kristilliset tavat ja perinteet ovat olleet lapsuuden perheessä tärkeitä. Perhe on ollut kirkon jäsenenä aina. Kirjoittaja on omaksunut kristillisen ihmiskäsityksen jo lapsuudenkodissa ja tämä antaa hyvän pohjan diakonia-työntekijälle. Kirjoittajan lapsuudenkodissa vanhemmat ovat opettaneet eettisen ajattelun perusteet, äidiltä ehkä enemmän henkisiä arvoja ja hengellistä kasvatusta ja isältä positiivisen elämänasenteen. Kirjoittaja kertoo, että on rukoillut aina hiljaisia rukouksia elämänsä eri tilanteissa. Hän myös kertoo, että hänen perusarvonsa on luottamus Jumalaan ja näin on ollut koko hänen elämänsä ajan. Kirjoittaja puhuu myös hiljaisista säännöistä, nämä voisi tulkita juuri sellaisiksi säännöiksi, joita myös suomalaisessa yhteiskunnassa on olemassa ja ne pohjautuvat kristilliseen tapaan, perinteeseen tai ihmiskäsitykseen. Tarinasta voi tulkita, että kirjoittaja on ehkä hengellisempi kuin vanhemmat tietävät. Ehkä asia on

näyttäytynyt perheen arjessa pieninä hyvinä tekoina lähimmäisille. Rukoilemisen moni tekee ehkä omissa oloissaan tai hiljaisesti, kuten tarinassa mainitaan.

Olen seurakunnan työntekijöiden lapsi ja kasvanut omaan hengellisyyteeni kirkon varhaisnuorisotyön parissa. Kodinperintönä sain kristillisen opin arvokkaana ihmisenä kasvamiseen. Lapsuudenkodin perintö ja kristillinen kasvatus ovat tukeneet ammatinvalintaani vahvasti.

Tämä tarinan kirjoittaja on seurakunnan työntekijöiden lapsi ja saanut kristillisen kasvatuksen kodinperintönä. Hän on kasvanut omaan hengellisyyteensä varhaisnuorisotyön parissa ja ollut mukana seurakunnan leireillä jo lapsena, jossa omat vanhemmat ovat olleet työntekijöinä. Tarinasta välittyy, että hän on saanut oppia, että jokainen ihminen on yhtä arvokas. Kodin kristillinen kasvatus on tukenut ammatinvalintaa vahvasti.

Kasvoin tavallisessa työläisperheessä. Sain oppia, että muista välitetään ja ollaan valmiita auttamaan. Vanhempani olivat kovin huolehtivaisia ja koko perheeni on ollut tukemassa perheenjäseniä ja läheisiä elämän eri vaiheissa. Olen saanut huolenpitoa ja rakkautta ja koen, että minulla on sitä jaettavana muillekin. Perheemme ei ollut erityisen uskonnollinen, mutta kävin seurakunnan päiväkerhossa ja pyhäkoulussa ja olin mukana seurakuntanuorissa. Vaikka uskonto ei kotona aktiivisesti näyttäytynyt, vanhemmillani oli jonkinlainen usko olemassa ja luulen sen vaikuttaneen harrastus- ja ammatinvalintaani ja sain myös niihin kannustusta kotoa.

Tämän tarinan kirjoittaja kuvasi lapsuuttaan tavallisessa työläisperheessä, joka ei ollut erityisen uskonnollinen. Kodinperintönä hän oppi, että toisista välitetään ja ollaan valmiita auttamaan läheisiä. Kirjoittaja kasvoi lapsuutensa perheessä, jossa sai huolenpitoa ja rakkautta. Tämä antoi pohjan kirkonalan ammattiin ja kuten kirjoittaja tämän ilmaisee tarinassaan ja sen voi siitä tulkita: hänellä on huolenpitoa ja rakkautta jaettavaksi muillekin. Hyvä lapsuus luo hyvän pohjan ammatinvalinnalle. Kirjoittaja kävi seurakunnan päiväkerhossa sekä pyhäkoulussa, nuorena hän oli mukana seurakuntanuorissa. Kirjoittaja uskoo vanhemmillaan olleen jonkinlaisen uskon Jumalaan. Hän on saanut harrastus- ja

ammatinvalintaan tukea ja kannustusta kotoa. Sillä on ollut vaikutusta hänen ammatinvalintaansa.

Perheessäni on hyvät elämänarvot. Toisia ihmisiä pitää kunnioittaa ja olla elämässä rehellinen. Kotini on ns. perus kristillinen eli kävimme hyvin harvoin kirkossa. Kristinuskoa ei pidetty mitenkään erityisesti esillä, mutta esimerkiksi rippikoulun käyminen oli itsestään selvä asia. Olen miettinyt, että mistä johtuu se, että olen kirkossa töissä? Koen sen omakseni kaikin tavoin.

Tämä kirjoittaja kuvaa saaneensa kodistaan hyvät elämänarvot. Sen mukaan toisia ihmisiä pitää kunnioittaa ja elämässä pitää olla rehellinen. Hänen lapsuuden perheessään kirkossa käytiin harvoin ja kristinuskoa ei pidetty erityisen paljon esillä. Hän kuvaa perheensä olleen ns. perus kristillinen ja tähän kuului esimerkiksi, että rippikoulu käydään. Tämä oli itsestään selvä asia. Kirjoittaja pohti tarinassaan, että on miettinyt mistä johtuu, se että hän on kirkossa töissä? Sen syvempää selitystä tähän ei tarinasta käynyt ilmi, mutta kirjoittaja mainitsee kirkonalan ja työskentelyn seurakunnassa omakseen kaikin tavoin.

Näiden yllä olevien tarinoiden katkelmien lisäksi, tutkimusaineistossa tuli esiin hengellisyyden taustatekijöitä, jotka osaltaan ovat olleet muovaamassa kertomuksia kirjoittaneiden diakoniatyöntekijöiden elämää ja identiteettiä. Mikään kertomus ei tuonut esiin, että kenelläkään kirjoittajista olisi erityisen vahvaa suhdetta evankelisluterilaisen kirkon ulkopuolelle tällä hetkellä tai lapsuudessa. Joku ehkä tutustui nuoruudessaan helluntaiseurakuntaan, mutta palasi myöhemmin takaisin evankelisluterilaisen kirkon jäseneksi. Muutamia mainintoja oli lapsuuden kodin tai suvun kosketuspinnasta ortodoksisuuteen, helluntailaisuuteen tai Vapaakirkkoon. Jossakin perheessä toinen vanhempi tuli lestadiolaisalueelta, mutta ei ollut lestadiolainen. Toisaalla saattoi ajan elämä ankarissa olosuhteissa muuttaa hengellisyyden melko ahtaaksi ja lakihenkiseksi, kun taas toisaalla koettiin kasvatuksen painottuvan lapsuudenkodissa velvollisuusetiikkaan. Jossakin kodissa pidettiin seuroja ja useammassakin kuunneltiin radiosta jumalanpalvelusta sunnuntaihin ja virren veisuu tai kuuntelu on kuulunut kotien arkeen. Aktiivisia isovanhempia löytyi tarinoista, mikä osaltaan on antanut mallia seurakunnassa toimimisesta ja osallistumisesta seurakuntaelämään.

Muutammat kirjoittajista ovat tutustuneet elämänpolkunsa varrella vapaiden suuntien toimintaan ja joku on ollut työssä Suomen Kirkon Sisälähetysseurassa. Vaikutteita on saatu Suomen Evankeliumiyhdistyksen piiristä, Pelastusarmeijasta sekä Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen toiminnasta ja on vierailtu Herättäjäjuhllilla, joka on körttien vuosittainen kesätapahtuma. Tuttua on myös käynnit herännäisjuhllilla lapsuudessa, sillä tarinasta ilmeni, että vanhemman juuret olivat rukoilevaisuudessa. Eräässä tarinassa kirjoittaja oli ilmoittanut itsensä vanhemmiltaan salaa kirjekurssille oppiakseen Raamatun kertomuksista ja elämästä. Tarinassaan hän kertoi aikuisena ymmärtäneensä niiden olleen Jehovan todistajien kirjekursseja. Eräässä toisessa tarinassa puolestaan mainitaan SPR:n eli Suomen Punaisen Ristin auttamis- ja leirityöhön osallistuminen lapsuuden kodissa. Tästä järjestötyöstä kumpuava auttamistyö vaikuttaa myös diakoniatyöntekijän taustalla.

6.2 Esikuvat, kutsumus ja suvunperintö

Toisena teemana kertomuksista tuon esiin esikuvat ja kutsumuksen. Tämä teema näyttäisi olevan esillä muutamissa kertomuksissa vahvemmin kuin toisissa. Esikuvien innoittamana ja niistä vaikutteita saaneena henkilöt ovat selkeästi päätyneet diakoniatyöntekijöiksi ja kirkon alalle töihin. Joissakin tarinoissa nousi esiin kutsumus alalle. Tässä samassa yhteydessä on hyvä myös tarkastella, kuinka kertomusten valossa diakoniatyöntekijän ammatti on kulkenut perheessä tai suvussa. Onko omaelämäkerrallisten tarinoiden kirjoittajissa alanvaihtajia?

Äitini työpaikka oli sairaalassa ja halusin itsekin kouluttautua hoitoalalle. Suvussani ei ole diakoniatyöntekijöitä, mutta joitakin tunnustavia kristittyjä kuitenkin on. Pappani oli hiljainen mies ja ollut sodissa. Hänen luokseen ihmiset tulivat kertomaan murheitaan. Halusin tulla pappani kaltaiseksi. Elämässäni ensin valmistuin sairaanhoitajaksi ja hakeuduin Lähetysseuran esikoulutukseen. Minulla oli unelma lähteä lähetystyöhön Israeliin. Lähetystyössä tapasin työntekijän, joka oli sekä sairaanhoitaja että diakonissa. Sain päivän ajan kulkea hänen matkassaan ja nähdä sekä kokea mitä työtä hän teki. Tästä sain kipinän kouluttautua diakonissaksi, kun palasin takaisin kotiin. Ensinnä olin töissä sairaalassa vielä muutamia vuosia diakonissaksi

valmistumiseni jälkeen, mutta sitten hain seurakuntaan töihin. Koen, että olen kutsumusalalla diakoniatyössä.

Tarinassaan tämä kirjoittaja mainitsee useampia esikuvia ammatinvalinnalleen. Hänen äitinsä oli töissä sairaalassa ja kirjoittajan haaveena oli kouluttautua hoitoalalle. Hänen suvussa ei ole diakoniatyöntekijöitä. Äidin lisäksi esikuvana on ollut pappa. Kirjoittajan pappa oli sodankäynyt mies, jonka luokse ihmiset tulivat kertomaan murheitaan. Kirjoittaja on nähnyt mallin sielunhoidollisista keskusteluista jo lapsuudessaan, vaikka ei ehkä osannut näitä keskusteluja sellaisina pitää. Joka tapauksessa hän mainitsee, että halusi tulla pappansa kaltaiseksi. Diakoniatyöntekijänä käydään sielunhoidollisia keskusteluja ja ollaan kuuntelevana korvana. Kirjoittajalla oli myös unelma lähteä lähetystyöhön ja täällä hän tapasi henkilön, joka on toiminut yhtenä esikuvana omalle ammatinvalinnalleen. Tarinan kirjoittaja halusi ensin opiskella sairaanhoitajaksi ja sitten diakonissaksi ja tulla lähetystyöntekijän kaltaiseksi. Kirjoittaja kertoo työskennelleensä sairaalassa diakonissaksi valmistumisensa jälkeen, mutta hakeutui seurakuntaan töihin ja kertoo olevansa kutsumusalalla diakoniatyössä. Esikuvina ovat olleet äiti, pappa ja lähetystyöntekijä Israelissa. Suvunperintönä voisi ajatella olevan kutsuksen auttaa toisia ihmisiä ja hoitoalan ammatin.

Olin alle kouluikäinen, mutta jo silloin minulle oli ammatillinen suunta täysin selvä. Halusin auttaa toisia, ensin omia läheisiäni ja sitten muita. Siinä se oma kutsumukseni ydin taisikin olla sitten. Olin arjen toimija, tekijä ja auttaja pienestä lähtien. Elin aikaa, jolloin ei paljon kyselyä ja keskustelua, oli työn ja toimen aika. Diakoniatyöntekijäksi halusin ja toivoin pääseväni joskus. Ammatinvalintani oli selvä, olin määrätietoinen ja halusin kirkon työhön diakonissaksi. Tämä on täysin oma valintani. Rukoilin koulutukseen pääsemistä. Koti antoi varmasti siivet ja juuret. Lapsuudessa kävin seurakunnan kerhossa, jota piti diakonissa. Tärkeintä minulle lienee kuitenkin diakonissa ja hänen tavallinen, mutta kuitenkin päämäärätietoinen ja ystävällinen olemuksensa. Diakonissat vaihtuivat, mutta ajatukseni heistä pysyi samana: sydän sykki rakkautta ja se piti liikkeessä. Diakonissan ruskea nahkainen laukku eli ”tippatädin laukku” kiinnosti minua tietysti eniten. Diakoniaopiston rehtorin Gunnel Stenbäckin sanat ovat painuneet mieleeni: Etkö ole ajatellut hakea diakonissakoulutukseen? Sinä sopisit siihen! Pelastusarmeijalaiselta alakouluopettajaltani saamat Raamatun lauseet ovat myös kulkeneet matkassani: ”Tarkkaa mitä sanon, minä annan sinulle ymmärrystä kaikkeen.” Vanhempani lähtivät antamaan aina apua, sinne missä tarvittiin.

Tämän tarinan kirjoittaja on tiennyt kutsumuksensa jo alle kouluikäisenä. Punaisena lankana tarinassa kulkee toisten auttaminen ja ahkeruus. Tarinasta käy hyvin ilmi, että pienestä pitäen on tehty töitä toimeliaasti ja on autettu toisia. Kirjoittaja kertoo saaneensa kotoa juuret ja siivet, mutta ammatinvalinta on aivan hänen oma valintansa. Perheessä ei ole diakoniatyöntekijöitä. Kirjoittaja kävi lapsuudessaan seurakunnan päiväkerhossa, jota piti diakonissa. Kertomuksesta ilmenee ja on tulkittavissa hyvin, että diakonissa on tämän kirjoittajan ehdoton esikuva. Kirjoittaja omaa myös vahvan oman kutsumuksen. Kodinperintönä hän on saanut auttamisen ja ahkeruuden mallin. Hän on ollut jo lapsena määrätietoinen ja tiennyt mitä elämältään haluaa, tämä välittyy hyvin lukijalle tarinasta. Kirjoittajan vanhemmat ovat auttaneet aina siellä missä apua tarvittiin, tämä malli lienee periytynyt myös tarinan kirjoittajalle. Tarinasta ilmenee hyvin usko ja hengellisyys sekä useat esikuvat ja elämään jääneet sanat, jotka ovat ohjanneet elämänpolulla ja elämänarvoissa.

Yläasteikäisenä aloin tunnustaa itse itselleni, että uskon Jumalaan. Rippikoulu oli yksi käännteentekevä hetki matkallani kohti diakoniatyön opintoja. Rippileirillä oli diakoniaharjoittelija, joka kirjoitti Raamattuni takalehdille tervehdysenä pätkän Pikku Prinssistä: ”Vain sydämellä näkee hyvin.” Tämä henkilö näki syvälle sisimpääni. Kohdasin nuoruudessani myös kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelleen henkilön. Tämä on toinen ammatinvalintaani liittyvä käänne elämässäni. Olin opiskellut toisen alan ammatin aiemmin, mutta ollessani pienen lapsen äiti, ymmärsin, että tuo ammatti ei ole minua varten. Tässä vaiheessa olin sinut oman hengellisyyteni kanssa ja päädyin hakemaan sosionomi-diakoni-opintoihin. Motivaationi opiskella diakoniatyötä nousivat siis omista nuoruudenkokemuksistani: autetuksi tulemisen kokemus ja siitä syntynyt päättäväisyys mennä elämässä eteenpäin. Palkkaus oli myös yksi syy, joka toimi vetovoimatekijänä siihen aikaan. Kolmantena syynä oli hengellisyys, halusin olla samoin uskovien ihmisten parissa. Lapsuudessa isän kertomana kuultu tarina kirkonkelloista herätti kipinän, jota vahvasti rippikoulussa kohdattu työntekijä, jonka merkitys valkeni minulle vasta omien elämäkokemusteni kautta. Tämä on minun tieni ja tällä tiellä on hyvä olla. Olen alanvaihtaja, perheessäni tai suvussani ei ole muita diakoniatyöntekijöitä.

Tämän tarinan kirjoittaja huomasi yläasteikäisenä, että uskoo Jumalaan. Hän mainitsee rippikoulun olleen yksi käännteentekevä asia matkalla kohti diakoniatyönopintoja. Esikuvan kaltaiseksi hän mainitsee rippileirillä olleen diakoniatyön

harjoittelijan. Tämä oli nähnyt syvälle tarinan kirjoittajan sisimpään. Muistoksi tämä harjoittelija kirjoitti Raamatun takalehdille lainauksen Pikku Prinssistä: "Vain sydämellään näkee hyvin." Toisena esikuvana kirjoittaja mainitsee kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelleen henkilön. Tämän hän kokee olleen toinen käänne elämässään kohti kirkonalan ammattia. Kirjoittajan isä oli kertonut hänelle lapsuusvuosina mielenkiintoista tarinaa kirkonkelloista, tämä tarina on toiminut kirjoittajalle kipinän herättäjänä, mutta myös hengellisyys on hänelle tärkeä innoittaja ja suunnannäyttävä. Tulkinnan mukaan tarinan kirjoittaja on halunnut kaltaistensa uskovien ihmisten pariin, tämän hän mainitsee kolmantena tärkeänä asiana tiellään diakoniatyöntekijäksi. Kirjoittajan perheessä tai suvussa ei ole muita diakoniatyöntekijöitä. Tässä tarinassa ilmeni, että kirjoittaja on ammatinvaihtaja ja koki tämän omassa elämäntilanteessaan pienen lapsen vanhempana välttämättömäksi. Kirjoittajan motivaatio opiskella diakoniatyöntekijäksi nousee omista elämäkokemuksista, hän on ollut avuntarvitsija ja saanut apua sekä päässyt elämässään eteenpäin voitettuaan vaikeudet.

Seurakunnan työntekijät olivat vahvoja esikuvia ja vaikuttajia. Vaikuttavimpia työntekijöitä olivat nuorisodiakonina työskennellyt mies, poikatyöntekijä, tyttötyöntekijä, nuorisopappi, yksi kesäteologi, rippipappi ja kirkkoherra. Nuorisodiakoni oli herätyshenkinen siihen aikaan. Olin mukana seurakunnan nuorisotoiminnassa ja tutustuimme hiukan myös helluntaiseurakunnan nuorten toimintaan. Nuoruuden herätyskristilliset hörhöilyt jäivät onneksi taakse ja selvisin hengissä. Tyttöystäväni pääsi opiskelemaan teologiaa ja hain itsekin teologiaa opiskelemaan, en päässyt. Ajatuksissa oli pyrkiä Luther-opistoon, mutta en halunnut nuoriso-ohjaajaksi. Hain diakonia- ja sosiaalityön opintolinjalle. Minut kutsuttiin nuoriso-ohjaajakurssin pääsykokeisiin, koska harrastuneisuuteni viittasi nuorisotyöhön eikä minulla ollut diakonityöhön vaadittavaa kokemusta. Kerroin pääsykokeiden haastattelussa, että en halua nuoriso-ohjaajaksi, vaan olen kiinnostunut enemmän diakonin työstä. Pääsin opiskelemaan diakonia- ja sosiaalityön opintolinjalle, olin saavuttanut jotakin. Jokainen löytää lopulta oman tapansa olla, mitä on, se riittää. Pitäydyn kirkollisessa perinteessä ja perussanomassa, vaikka tulkintahan toki vaihtelee siitä, mikä on syvintä kirkon perinnettä. Nuoruusvuosien esikuvilla oli todella suuri vaikutus, vaikka tiesinkin ja ajattelin, että en yltäisi heidän tasoisekseen koskaan. Perheessäni tai suvussani ei ole muita diakoniatyöntekijöitä.

Tässä tarinassa kirjoittaja kokee, että seurakunnantyöntekijät ovat olleet hänelle vahvoja vaikuttajia ja esikuvia. Kirjoittaja oli nuorena mukana seurakunnan nuorisotoiminnassa, mikä onkin ollut hyvä paikka elää nuoruuttaan ja kokea uusia asioita. Jotakin lukijaa kiinnostavaa on tämän kirjoittajan nuoruudessa tapahtunut, kun hän mainitsee selvinneensä hengissä nuoruuden herätyskristillisistä höhöilyistä. Mielenkiintoista, mitä tämä onkaan ollut? Kirjoittaja haki opiskelemaan teologiaa, kuten tyttöystävänsä myös. Kirjoittaja ei lannistunut, vaikka ei teologiaa päässytäkään opiskelemaan. Hänen haaveensa oli toisaalla: hän halusi opiskella diakoniatyöntekijäksi. Hänen kutsumuksensa oli diakoniatyö ja nuoruusvuosien esikuvat ovat vaikuttaneet ammatinvalintaan. Kirjoittajan perheessä tai suvussa ei ole diakoniatyöntekijöitä. Rohkaisevaa on lukea tarinasta, että jokainen löytää oman paikkansa ja tapansa olla diakoniatyöntekijä.

Tieni diakoniatyöntekijäksi on ollut melko suora. Suvussani on lisäksi sekä diakoni että diakonissa. Uskon, että juurillani on merkitystä siihen, että opiskelin itsekini alalle. Lapsesta asti olin seurannut äidin ja tätini työtä ja saanut siitä varmaan hyviä vaikutteita. Tätini omistautui työlleen täysin, äidilläni on perhe. Kotona jo vastasin tietämättäni asiakkaiden puheluihin, silloin työsuhteypuhelin oli lankapuhelin. Minä kuuntelin ja usein se jo riitti yksinäiselle soittajalle. Olen valmistuttuani työskennellyt lähes koko ajan seurakunnassa, jonkin aikaa myös sairaanhoitajana. Seurakuntatyön tunnen kuitenkin omimaksi. Siinä voin antaa asiakkaille enemmän aikaa kuin hoitotyössä. On aikaa olla läsnä ja kuunnella.

Tämä tarinan kirjoittaja on nähnyt esikuvia jo lapsuudenkodissa ja suvussa. Kirjoittaja on äidin ja tädin jalanjäljillä diakoniatyössä. Varsinkin tädin kutsumus ja täysi sitoutuminen työhön näkyy tarinasta, sillä hän on perheetön. Kirjoittaja on saanut lapsuudessa ja nuoruudessa kokemusta diakoniatyöntekijöille tulevista puheluista, kun hän on vastannut äitinsä sen ajan työsuhteypuhelimeen, joka oli lankapuhelin. Kirjoittaja on tehnyt työtä myös sairaanhoitajana, mutta kokee seurakuntatyöhön suurempaa kutsumusta. Seurakuntatyössä on enemmän aikaa olla läsnä ja kuunnella kuin hoitotyössä.

Kävin talouskoulun ja Raamattukurssin, kun olin päässyt ylioppilaaksi. Kotona olin oppinut, että tehtiin töitä ja pidettiin huolta pienimmistä. Olin jo ylioppilas, kun äiti soitti, että nyt on pyrkiminen sinne

diakoniaopistoon. Pysin sinne. Selitin kaikille, että en minä siitä sairaanhoidosta niin välitä, haluan diakonissaksi. Opintoihin kuului 2,5 vuotta pelkkää sairaanhoitoa, enkä sitä silloin ymmärtänyt. Pääsykokeessa oli kolme haastattelua ja viimeisessä sitten sanoin, että kyllä minä tulen, opiskelemaan, jos pääsen. Luotin silloin vahvasti siihen, että minua johdatetaan sinne, minne on tarkoitus. Suvussamme sisareni tytär on diakonissa.

Tämän tarinan kirjoittaja kertoo luottaneensa vahvasti johdatukseen ja päätyvänsä siihen ammattiin mihin on tarkoitus. Hänellä on melko varmasti ollut alalle oma kutsumus. Kirjoittaja on käynyt Raamattukurssin ja tämä ilmentää myös kiinnostusta hengellisiin asioihin ja oman hengellisyyden vahvistamiseen. Kirjoittaja opiskeli diakonissaksi. Kodinperintönä hän on oppinut myös, kuten monissa muissakin tarinoissa on käynyt ilmi, tekemään töitä ja pitämään huolta pienimmistä. Kirjoittajan sisaren tytär on diakonissa, kenties hänen esikuvansa on täti. Kirjoittajan ammatinvalintaan ei ole ollut esikuvina suvussa tai perheessä diakoniatyöntekijöitä.

Peruskoulussa olisin tarvinnut enemmän tukea aikuisilta. Lukio olisi antanut minulle enemmän aikaa ja valmiuksia pohtia tulevaisuutta. Kannoin aika paljon vastuuta jo nuorena kodistamme, se kuuluu ehkä luonteenpiirteisiini. Elämän hyvät ja huonotkin kokemukset ovat antaneet hyvän pohjan auttamistyöhön. Olen ollut tyytyväinen voidessani olla hyödyksi muille ihmisille. Kummit huolehtivat hengellisestä opetuksesta ja ovat olleet elämässäni luomassa pysyvyyttä ja turvallisuuden tunnetta. Toiselta kummitädiltäni opin tärkeän arvon kulttuurin ja humanismin, hänen kauttaan kirjat ja taide ovat tulleet osaksi elämääni. Olen oppinut suvaitsevaisuutta ja erilaisia katsontakantoja äidin suvun puolelta. Mummo opetti arvostamaan luontoa Luojan luomana. Äiti ja mummo ovat opettaneet näkemään kauneutta kaikkialla, kun vain osaa katsoa. Kauneus on yksi tärkeitä arvojani, mutta tällä en tarkoita median luomaa ihmisen ulkoista kauneushannetta. Perheessäni tai suvussani ei ole muita diakoniatyöntekijöitä.

Tämän tarinan kirjoittaja muistelee kouluaikojaan ja kokee kaivanneensa enemmän tukea aikuisilta peruskouluiässä. Hän pohtii, että lukio olisi antanut hänelle enemmän aikaa ja valmiuksia pohtia tulevaisuuttaan. Kirjoittaja oli jo nuorena vastuunkantaja ja siksi otti vastuuta kotiaskareista vanhempien rinnalla tai toisinaan jopa vanhempien sijasta. Luonteeltaan hän kokee olevansa

vastuunkantaja. Esikuvinaan kirjoittaja mainitsee kummit, toisen kummitädin, mummon ja äidin. Oman elämäkokemuksensa hän näkee hyvänä pohjana auttamistyöhön. Kummit ovat olleet hengellisen tiennäyttäjiä sekä luoneet pysyvyyden ja turvallisuuden tunnetta kirjoittajan elämään. Kirjoittajalle tärkeitä arvoja ovat kulttuuri ja humanismi, suvaitsevaisuus ja erilaisten näkemysten sekä katsojien ymmärtäminen. Mummolta ja äidiltä peritty arvostus Luojan luomaan kauneuteen ympärillä sekä luonnon arvostaminen ovat myös arvoja, joita tarinan kirjoittaja mainitsee. Kirjoittaja on sukunsa ainoa diakoniatyöntekijä.

Kaikissa kertomuksissa tuli esiin hyvin erilaisia esikuvia tai asioita, jotka ovat vaikuttaneet alalle hakeutumiseen. Joku kirjoittajista on tiennyt jo ennen kouluikää ammatillisen kutsumuksensa, toinen puolestaan on nähnyt mallin kotoa tai seurannut pappansa toimintaa murheiden kuuntelijana ja halunnut tulla pappansa kaltaiseksi. Jollakin oli vaikea elämänvaihe rippikouluikäisenä ja häneen teki lähtemättömän vaikutuksen diakoniaharjoittelija rippileirillä. Useampi mainitsi äidin vaikuttaneen tai äidin arvojen. Myös yhteiskunnan muutos, esimerkiksi 90-luvun lama on laittanut miettimään ammatinvalintaa tai kouluttautumista uuteen ammattiin. Esikuva on saattanut olla myös opettaja, täti tai ammatissa oleva diakonissa, mummo tai lähetystyöntekijä.

Kolmentoista kirjoittajan joukossa on kaksi kokonaan ammattialaa vaihtanutta, toinen heistä oli kouluttautunut pukuompelijaksi ja toinen työskennellyt kaupallisella alalla. Kolmas alanvaihtaja kertoi opiskelleensa lisää, sillä lähihoitajan ammatti on kuitenkin sosiaali- ja terveysalan ammatti, jonka voi täydentää joko sosionomi-diakonin tai sosionomi-diakonissan tutkinnoksi.

Kertomusten taustatiedoiksi kysyttiin myös, onko suvussasi tai perheessäsi diakoniatyöntekijöitä? Taulukosta 1 nähdään, että heitä on perheessä sekä suvussa. Tarinoiden kirjoittajia oli kolmetoista ja viidellä kirjoittajalla on suvussa perinnön kaltaisesti kulkeva ammatti. Yhdellä kirjoittajista äiti oli ollut ensin nuoriso-ohjaaja ja opiskellut diakoniksi. Kahdella kirjoittajista oli joko äiti tai isä diakonina. Kahdella kirjoittajalla puolestaan oli ollut täti diakonissa. Yhden serkku on diakonissa ja toisella kummityttö. Kertomuksissa tuli myös esiin, että seurakunnan luottamustoimissa on ollut isovanhempia tai vanhempia mukana.

TAULUKKO 1 Diakoniatyöntekijöiden määrä perheessä tai suvussa

Diakoniatyöntekijät perheessä tai suvussa			
	Diakoni	Diakonissa	Nuoriso-ohjaaja
Äiti	2		1
Isä	1		
Sisko			
Veli			
Täti		2	
Setä			
Serkku		1	
Kummityttö		1	
Kummipoika			

Diakoniatyöntekijäksi voi päätyä hyvin monista eri taustoista, kuten kertomusten analyysiä tehdessä on tullut ilmi. Kertomuksista sain poimittua myös diakoniatyöntekijöiden virkavuodet, tämä oli yksi kysymys, joka on hyvä tietää, kun tarkastelee kertomuksia ammatti-identiteetin kehityskaarenkin näkökulmasta. Diakoniatyöntekijöiden keskimääräinen työvuosien määrä on 21 vuotta. Virkavuosien lukumäärä vaihtelee ja asettuu välille 8-42-vuotta. Virkavuosien mediaani on 19 vuotta.

6.3 Ammatti-identiteetti ja erityiset lahjat

Ammatti-identiteetti ja sen muotoutuminen diakoniatyöntekijöiden elämänpolulla on erittäin kiinnostava aihe, joka kertomuksissa on yksi keskeisistä teemoista. Tämän lisäksi huomionarvoista on kaikki erityiset lahjat, joita jokaisella voi olla. Nämä erityislahjat tai erityiset osaamisalueet tekevät jokaisesta diakoniatyöntekijästä ainutlaatuisen ja yksilöllisen, vaikka koulutus pohja ja viran sisällölliset vaatimukset ovat samat. Kertomuksissa on kuvattu monella tavalla ammatti-identiteettiä ja taitoja, joita arjessa tarvitaan. Tämä näkyy seuraavissa tiivistetyissä katkelmissa:

Hakiessani sosionomi-diakoniksi, en tiennyt yhtään mitä diakonia tarkoittaa, minua kiinnosti lähinnä sosionomi puoli, mutta ajattelin,

että näin saan tuplatutkinnon kerralla. Opiskeluaikana sain sellaisia luokkatovereita, jotka olivat uskonnollisesti hyvin ”vahvoilla”. Heidän kanssaan keskustellessa ja opintojen edessä uskon asiat (rukous, Raamattu, Jeesus ja Jumala) tulivat myös itselle tärkeiksi. Vastavalmistuneena diakonina, kaikki asiat tulivat uusina ja mielenkiintoisina vastaan. Olen ollut töissä kolmessa eri seurakunnassa ja nähnyt erilaisia tapoja tehdä diakoniatyötä. Työ on hieman erilaista paikkakunnasta riippuen. Työajattomaan työhön oppiminen oli aluksi hankalaa, koska aikataulu piti luoda itse. Ohjenuorana pidin ja pidän Diakista saatua neuvoa, että pitääkää itsestänne huolta. Olen kokenut itseni aina nimenomaan diakoniatyöntekijäksi. Esimerkiksi papin töitä en haluaisi tehdä. Diakoniatyö on mielestäni monipuolisempaa työtä. Oman hengellisen elämän hoito olisi myös tärkeää, mutta siihen ei tahdo aina aika riittää. Diakoniatyössä tarvitaan monenlaisia taitoja. Yhteistyötaidot ovat tärkeitä. Oman ajan hallinnan suunnittelu ja viikon kulun suunnittelu osittain etukäteen. Esimerkiksi hartauksien suunnittelulle on hyvä varata riittävästi aikaa. Peruskokoustaidot on hyvä omata. Loma-ajat kannattaa suunnitella kalenteriin myös alustavasti. Empatiakyky ja kuunteleminen on tärkeää. On oltava läsnä juuri siinä hetkessä, jossa olet. Oman elämän rajallisuus on myös asia, joka kannattaa miettiä itse itselleen. Työssä kohtaa paljon suuria tunteita ja elämän tilanteita kuten: suru, kuolema, työttömyys, vanhuus, nuoruus jne. Näissä asioissa piilee osa työn vaikeudesta ja rasittavuudesta. Eroavaisuutena muihin kirkon työntekijöihin nähden näen, että diakoniatyö kohtaa eniten todella vaikeissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Diakoniatyöntekijän ammatti-identiteetti on monipuolinen, koska siihen kuuluu: opettaminen, evankeliumin eteenpäin vieminen, taloudellinen avustaminen, ryhmätoiminta ja retket.

Tämän tarinan kirjoittaja ei opintoihin hakiessa tiennyt mitä diakonia on. Hän oli kiinnostunut enemmän sosionomiksi opiskelusta, mutta valitsi sosionomi-diakonin opinnot kiinnostuneena kaksoistutkinnosta. Tarinan kirjoittaja ei ollut kovin uskonnollisesta perheestä, mutta kodinperintönä hän on saanut hyvät arvot elämälleen. Tässä tarinassa on nähtävissä, että ammatillinen identiteetti on alkanut muotoutua jo opintojen alussa. Tarinasta ei käynyt ilmi kirjoittajan aiempaan työhistoriaan viittaavia tekijöitä, siksi oletuksena on, että tämän kirjoittajan ammatti on hänelle ensimmäinen. Kasvu hengellisen työn osaajaksi kulkee käsikädessä opintojen aloittamisen ja ammatti-identiteetin muotoutumisen kanssa. Kuviossa 1 (ks. s. 16) on esitetty diakoniatyöntekijän ydinosaamisalueet, jossa hengellisen työn osaaminen on yksi osa-alue. Tämän tarinan kirjoittaja kertoo oman hengellisyytensä muotoutuneen ja vahvistuneen opiskelijatovereidensä avulla sekä opintojen edetessä. Tärkeänä hän pitää keskusteluja uskon asioista

opiskelijatovereiden kanssa. Omaa hengellistä osaamistaan voi ammatissa ollessaan vahvistaa hoitamalla omaa hengellisyyttään esimerkiksi osallistumalla retriitteihin.

Kirjoittaja mainitsee tarinassaan, että on ollut kolmessa eri seurakunnassa töissä ja nähnyt eri tapoja tehdä diakoniatyötä. Tämä hänen ajatuksensa tukee diakoniatyöntekijöiden ydinosaamisalueista (ks. s.16 Kuvio 1) esimerkiksi diakonisen asiakastyön osaamisaluetta, organisaatio- ja kehittämisosaamisen osa-aluetta sekä ydinosaamisalueiden keskiössä olevaa ihmiset ja yhteisöt -osaa (arvoosaaminen ja oleminen). Näiden painopistealueet voivat vaihdella jonkin verran seurakunnittain. Esimerkiksi diakonisessa asiakastyössä diakonilla on tärkeää olla muuntautumis- ja sopeutumiskykyä oman työnantajayhteisönsä käytänteisiin. Lähimmäisasiakkaat voivat tulla osittain erilaisten pulmien tai keskustelutarpeiden kanssa asiakasvastaanotolle kuin toisessa seurakunnassa ovat tulleet. Myös työn kehittämisessä on voinut näkyä eroja kolmen eri seurakunnan välillä ja tämä riippuu jokaisen seurakunnan alueellista eroista, kuten väestöpohjasta ja ainutlaatuisuudesta ja maantieteellisestä sijainnista. Uskon tarinan kirjoittajan olleen tässä kohdin ajatuksissaan ydinosaamisaluekuvion kohdassa yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen. Diakoniatyöntekijän on hyvä ja pitääkin tuntea paikallisia yhdistyksiä ja verkostoitua näiden kanssa. Samoin yhteistyö kuntaan nähdään myönteisenä ja tarpeellisena. Hengellisen työn osaamisen osa-alueeseen hän viittaa tarinassaan hartauksien pitämisellä. Niiden suunnittelemiseen pitää varata riittävästi aikaa. Tämä onkin hyvä ottaa huomioon, kun suunnittelee ajankäyttöään. Organisoitukykyä kirjoittaja ja kaikki diakoniatyöntekijät tarvitsevat työajattoman työn aikataulujen suunnittelussa, joka pitää sisällään myös loma-ajat. Näiden taitojen lisäksi kirjoittaja mainitsee tarinassaan tärkeät perustaidot: kuuntelemisen ja empatiakyvyn, joita ilman työtä ei voi tehdä. Myös läsnäolon taito on erityinen taito, jota työssä tarvitaan. Kirjoittaja pitää tärkeänä myös elämän rajallisuuden tiedostamista, sillä työn arki sisältää paljon tunteita. Tässäkin henkilön oma persoona työvälteenä näkyy: Miten hyvin käsittelä kaikkia työssä kohtaamiaan tunteita? Tämän tarinan kirjoittaja kertoo vielä, että ammatti-identiteetti on monipuolinen, koska työhön kuuluu opettaminen, evankeliumin eteenpäin vieminen, taloudellinen avustaminen, ryhmätoiminta ja retket. Työssä

diakoniatyöntekijänä kohdataan eniten erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Kirjoittaja työskentelee pienessä seurakunnassa.

Minulla on selkeä hoitajan ammatti-identiteetti. Kuulen ihmisen puheessa hänen terveyteensä ja hyvinvointinsa kuuluvia asioita. Tahdon neuvoa ja auttaa ihmistä voimaan paremmin henkisesti ja fyysisesti, myös hengellisesti. Ihminen on kokonaisuus todellisuudessa, ei vain teoriassa. Ammatti-identiteettini on ajan myötä tullut laajalaisemmaksi. Olen alkanut miettiä, miten työalojen välisiä raja-aitoja voisi madaltaa hukkaamalla silti diakoniatyöntekijöiden erityisosaamista. Diakoniatyöntekijän ehkä tärkein taito on osata olla erilaisten ihmisten kanssa. Pitää pystyä näkemään ihminen sairauden ja vajavaisuuden takaa ja kuulla, mitä hän haluaa kertoa. Diakoniatyöntekijän pitää myös nähdä ja kuulla, milloin ihminen tarvitsee apua ja hoitoa jossain muualla kuin seurakunnassa. Muita tarpeellisia taitoja ovat esimerkiksi esiintymistaito, selkeä ääni, kielitaito (suomi ja vieraat kielet), taito käyttää erilaisia teknisiä laitteita ja apuvälineitä, eikä laulutaidostakaan haittaa ole. Diakoniatyöntekijän on tunnettava kristinuskon perusasiat, osattava käyttää Raamattua ja virsikirjaa sekä katekismusta. Hänen tulee tuntea auttamisjärjestelmät ja osata etsiä tietoa kunkin asiakkaan tilanteesta. Elämän laajaan kirjoon on varauduttava. Muista kirkon työntekijöistä ammatti-identiteettini eroaa ehkä selvimmin hoidollisuuden näkökulman osalta. Vaikka hengellisyys onkin työssä mukana, se on monessa tilanteessa taka-alalla.

Tämän tarinan kirjoittaja on vahvasti diakonissan ammatti-identiteettiin kasvanut. Kuvion 1 diakoniatyöntekijän ydinosaamisalueisiin (ks. s. 16) peilaten, sijoitan hänen ajatuksensa hengellisen työn osaamisen osa-alueeseen, sillä paitsi hengellistä apua, tämän tarinan kirjoittajalla on kykyä toisenlaiseen kokonaisvaltaiseen auttamiseen kuin diakonilla, jolla ei ole diakonisen hoitotyön koulutusta. Kirjoittaja pystyy havainnoimaan ja lukemaan asiakasvastaanotolle tulevaa tai muuten kohdatessaan henkilön paremmin kokonaisvaltaisesti, mukaan lukien terveys ja hyvinvointi. Tämä osoittaa myös diakonisen asiakastyön osaamista, joka on yksi diakoniatyöntekijän ydinosaamisalueista. Arvo-osaaminen näkyy tämän kirjoittajan tarinassa kristinuskon perusasioiden tuntemisena ja Raamatun, virsikirjan sekä katekismuksen käytön osaamisena, jotka kuuluvat myös diakoniatyöntekijän hengellisen työn osaamiseen. Yhteiskunnallista osaamista (ks. s. 16 Kuvio 1) osoittaa tarinassa auttamisjärjestelmien tunteminen ja lähimmäisasiakkaan ohjaaminen tarvittavan avun tai hoidon pariin silloin, kun nähdään, että seurakunta

ei ole riittävä tai oikea paikka. Tärkeimpänä taitona kirjoittaja on kokenut kyvyn osata olla erilaisten ihmisten kanssa ja nähdä sekä kuulla ihmisen syvin tarina ja olemus. Tämä viittaa selkeästi ydinosaamisen keskiöön (ihmiset ja yhteisöt -osa). Eriyisiä taitoja, joita diakoniatyöntekijänä tarvitsee tämän tarinan kirjoittajan mukaan, ovat esimerkiksi laulutaito, esiintymistaito, vieraiden kielten osaaminen sekä teknisten laitteiden ja apuvälineiden käyttötaito.

Valmistuin molempiin ammatteihin ”raakileena” ja etenkin diakonia-puolen koulutuksessa ajateltiin liikaa, että henkilöllä on jotain hengellistä taustaa takana. Jos sitä ei ole, sai itse etsiä, pähkäillä paljon. Tämä myös loitonsi kiinnostukseni kirkolliseen työhön, vaikka lopputyössäni käsittelin uskonnollista ajatusta/näkökulmaa. Oma ammatti-identiteettini on muuttunut paljon vuosien varrella. Oma henkinen kasvu, vanhentuminen, asioiden näkeminen uusilla silmillä on muuttanut paljon itseäni. Samoin olen vaihtanut työpaikkaa, nyt kolmas virka eri seurakunnassa. Ensimmäiset vuodet suuressa kaupunki-seurakunnassa ja viimeiset/nykyiset pienessä maalaisseurakunnassa. Suurin haaste ja muutos on ollut työn luonteessa. Aluksi oli selvät työkentät eli työnjako, mitkä tehtävät kenellekin kuuluivat eli selkeä työnkuva. Nykyisessä toimenkuvassa kuuluvat kaikki ja itse joutuu todella kovasti vetämään rajoja, mihin oma kapasiteetti oikein riittää. Etuna on se, että voi myös itse vaikuttaa millaista diakoniatyötä haluaa tehdä. Osa tehtävistä on samoja kuin muillakin ja kuuluvat ns. työn kuvaan. Toisaalta omat intressit ja kiinnostukset ovat lisänä siihen, mitä muuta haluan tehdä ja mihin suuntaan diakoniaa työympäristössäni tehdään. Lisäksi vuosien varrella olen myös huomannut, kuinka tärkeä osa työilmapiirillä on työn jaksamisen kannalta. Hyvä työyhteisö, mahdolliset hyvät työkaverit (kollegat) ovat tärkeitä ja niitä on ruvennut arvostamaan tässä vuosien varrella. Omassa työssäni eniten olen tarvinnut taloudellista, sairaanhoidollista (monesti keskustelut kääntyvät tähän suuntaan) ja ns. vanhaa maalaisjärkeä tehtävien hoitamiseen. Vaikka olen ammatinvaihtaja, niin huomaan, että aikaisemmasta ammatista, elämänvalinnoista on ollut valtavasti apua. Mielestäni lähimmäisenrakkaus ja välittäminen ovat paljon tärkeämpiä sanomia omalle asiakaskunnalle kuin se, mitä Raamatussa on sanottu. Suurempana haasteena näen nopeasti muuttuvan yhteiskunnan. Näen, että diakoniatyöntekijöistä on tullut tietyllä tavalla moniosaajia, mutta tietomäärä on niin laaja, että ollaan kohta kaikissa raakileita. Mitä meiltä odotetaan ja mihin oikeastaan meidän pitäisi keskittyä?

Tämä tarinan kirjoittaja on ammatinvaihtaja. Tämä kannustaa toisiakin rohkeasti ammatinvaihtamiseen. Kirjoittaja on huomannut aikaisemmassa ammatissa saadusta kokemuksesta ja tietotaidosta olevan hyötyä ja apua esimerkiksi

taloudellisen avun asioissa tai sairaanhoidollisissa keskusteluissa asiakasvastaanotoilla tai seurakuntalaisia muualla kohdatessa. Maalaisjärjen käyttäminen arjen työssä on hieno piirre, jota harvoin sanotaan ääneen tai tuodaan esiin. Tässä tarinassa se tuotiin esiin ja se on selkeästi apuna arjen työssä. Ammatinvaihtamiseen voi joskus liittyä haasteita ja tässä tarinassa tämä tuotiin esiin. Kirjoittaja kokee valmistuneensa uuteen ammattiin raakileena, sillä diakoniatyön koulutuksessa oletettiin, että opiskelijalla on jo jonkinlainen hengellinen tausta tai pohja opinnoille. Mikäli tämän tarinan kirjoittajalla on ollut virkavuosiensa alussa tunne siitä, että ei ole kovin vahvasti ammattilainen hengellisen työn osaamisen osa-alueella (ks. s.16 Kuvio 1), on oletettavaa, että nämä taidot ovat ammatti-identiteetin muotoutuessa ja virkavuosien karttuessa kehittyneet. Vaikka Raamatun käytön osaamista diakoniatyössä edellytetään, on varmasti mahdollista, että tämän osa-alueen voisi kääntää arkipäivän diakoniaksi ja pieniksi teoiksi lähimmäiselle. Tarinan kirjoittaja kertoo, että hän kokee lähimmäisenrakkauden ja välittämisen olevan omalle lähimmäisasiakaskunnalleen tärkeämpää kuin Raamatun sanan julistamisen. Hengellisen työn osaamisen -alue voi olla juuri näin laaja kuin mitä tarinan kirjoittaja pohtii omassa kirjoituksessaan. Tulkitsen myös niin, että hengellisen työn osaamista voi olla sielunhoidollisten keskustelujen tarpeen tunnistaminen ja esimerkiksi juuri oman työnsä eettinen arviointi: Onko minulla riittävästi kykyä sanan julistamiseen? Tunnenko Raamatun riittävän hyvin? Ammatillisuutta on myös tunnistaa itsessään tämä vajavaisuus ja pyytää esimerkiksi papilta tai kollegalta tukea näihin tehtäviin. Lähimmäisasiakkaan tarpeiden tunnistaminen on myös yksi osa diakonisen asiakastyön osaamista, joka on yksi diakoniatyöntekijän ydinosamisalueista (ks. s.16 Kuvio 1).

Kuten tästä tarinasta voidaan lukea ja tulkita, kirjoittaja on ollut diakoniatyöntekijänä jo useita vuosia. Hänellä on kokemusta useamman eri seurakunnan diakoniatyöstä ja tämä lisää näkemystä kaikkiin diakoniatyöntekijän ydinosamisalueisiin (Kuvio 1 ks. s. 16). Kirjoittaja näkee hyvin ison ja pienen seurakunnan diakoniatyön erot, edut ja haitat, kenties kehityskohteetkin. Hän näkee myös eri kokoisten työyhteisöjen merkityksen omaan työhönsä nähden. Isossa seurakunnassa diakoniatyöntekijöitä on ollut useita ja esimerkiksi diakoninen asiakastyö voi olla jaettuna työalueisiin (esimerkiksi vanhukset, vammaiset, mielenterveyskuntoutujat, perheet ja nuoret sekä aikuiset), jolloin saadaan selkeä työnkuva ja

työnjako. Tämä helpottaa oman työn organisointia ja ajankäyttöä. Jos on pienessä seurakunnassa ainoana diakoniatyöntekijänä, kuten ilmeisesti tarinan kirjoittaja on, silloin työnkuvana on koko ao. seurakunnassa tehtävä diakoniatyö. Diakoniatyöntekijälle on silloin kiistatta etua, jos on vahva osaaja organisaatio- ja kehittämisosaamisen ydinosaamisalueella (ks. s. 16 Kuvio 1) Oman työn rajaaminen ja yhteistyö toisten samassa työyhteisössä työskentelevien kanssa on tärkeää, mutta yhteistyö on tärkeää myös työskennellessä isommassa seurakunnassa. Osittain omaa työtä on kirjoittajan mukaan voinut ohjata myös omat henkilökohtaiset intressit. Tässä tarinassa liikutaan myös yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen osaamisen ydinosaamisalueella, sillä kirjoittaja kertoo monipuolisesti työnkuvansa muutoksista ja pohtii yhteiskunnan nopean muutoksen olevan suurin haaste diakoniatyölle. Aina ei tiedä mitä odotetaan ja hän kokee, että tämän päivän diakoniatyöntekijän pitää olla moniosaaja. Kirjoittaja kertoo ammatti-identiteettinsä muuttuneen, esimerkiksi ikääntyminen, oma henkinen kasvu ja asioiden näkeminen uusilla silmillä ovat vaikuttaneet tähän muutokseen.

Diakoniatyö on osa kokonaisuutta. Paikkakunnalla, jolla työskenteleminen, on ollut diakoniatyöntekijöinä enimmäkseen diakonisseja. Työotteessa on ollut havaittavissa selvä hoitolähtöisyys. Vähitellen uusien ammattilaisten myötä ote on muuttunut, yhteiskunnallisemmaksi ja ihmisten monipuolista osallisuutta tukevaksi. Nyt nähdään ammatillisesti hyväksyttävämpänä erilaiset yhteisölliset toiminnot kuin aiemmin. Diakoniatyössä on hyvä olla monenlaista osaamista. On tärkeää, etteivät työntekijät anna kuvaa, että osaavat jo kaiken. Eri työntekijöitä ja ammattiosaajia tarvitaan. On hyvä, että työyhteisössä vaalitaan ajatusta, että jokaisella on oma osaamisensa ja yhdessä täydennämme kokonaisuutta ja olemme enemmän. Jokaisen ammattitaitoa tulee arvostaa yhtä paljon.

Tämä tarinan kirjoittaja pohtii diakoniatyön olevan osa kokonaisuutta. Ehkä tässä on ajatuksena osallisuus myös yhteiskuntaan ja valtioon ja melko varmasti yleisesti toimintaympäristöön ja sen muutoksiin. Toisaalta kirjoittaja on voinut ajatella tässä diakoniatyön olevan puhtaasti yksi osa seurakuntaa ja yksi seurakunnassa olevista työalueista. Tämän kirjoittajan työyhteisössä diakoniatyöntekijät ovat olleet diakonisseja ja siksi hän kertoo työotteen olleen hoitolähtöinen. Tarinasta voi tulkita yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia, jotka ovat ohjanneet diakoniatyön työtettä yhteiskunnallisempaan suuntaan ja enemmän ihmisten monipuolista

osallisuutta tukevaksi. Kirjoittaja kertoo, että työyhteisöön on tullut uusia kollegoja ja näiden tulkitseen olevan diakoneita, jolloin hoitolähtöisyys on väistynyt piirre valinneessa työotteessa. Tilalle on ehkä tullut monipuolisempi työote, joka huomioi entistä laajemmin lähimmäisasiakkaiden tarpeet. Kun peilaa tätä tarinaa diakoniatyöntekijän ydinosamisalueisiin (ks. s. 16 Kuvio 1), niin tässä tarinassa organisaatio- ja kehittämisosaamisen sekä yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen osaamisen osa-alueilla liikutaan ehkä vahvimmin. Arvo-osaaminen näkyy myös selkeästi ja kristillinen ihmiskäsitys. Tarinan kirjoittaja on tehnyt hyvän oivalluksen, kun on huomannut, että diakoniatyötä tehdessä on hyvä olla monenlaista osaamista, silloin juuri jokaista työyhteisön jäsentä tarvitaan ja arvostetaan. Monenlaisen osaamisen jakaminen diakoniatyöntiimissä tuonee selkeätä etua ja kaikkien ei tarvitse olla yhtä hyviä kaikilla diakoniatyöntekijän ydinosamisalueilla. Hyvällä työn ja toiminnan suunnittelulla jokaisen diakoniatyöntekijän erityisosaaminen ja lahjat saadaan parhaiten käyttöön. Työyhteisölle tästä on synergiaetua eli monen hyvän asian yhteisvaikutuksesta syntyneitä etua.

Opin jo pienenä, että toisista on huolehdittava. En lähtenyt kirkon töihin ja varsinkaan diakonia-alalle mitenkään tietoisena, että tätä haluan tehdä. Valmistuessani en suorastaan tiennyt alan nykyhetkestä melkein mitään, koska päätoiminen opettajamme oli juuri eläkkeelle siirtyvä nainen, joka kävi koko diakonissavuoden läpi lähinnä omaa kymmenien vuosien takaista työhistoriaansa. Sain ensimmäisen työpaikkani heti valmistumisen jälkeen, sijaisuuden läheltä kotipaikkakuntaani. Vaaleanpunaiset lasit kyllä himmenivät kirkon töistä. Ajattelin pitkään, että teen tätä diakoniatyötä vain vähän aikaa ja menen sitten sairaalaan töihin, koska osasin hoitajan työt ja pidin niistä erityisesti. Ensimmäisen diakoniatyönsijaisuuden jälkeen sain kuitenkin heti perään toisen, mutta eri paikkakunnalta. Sitten tuli elämään mutkia matkaan, jolloin kaikki muu elämästäni muuttui, paitsi työ. Se pisti nöyräksi ja laittoi ajattelemaan kirkon työtä aivan uudessa valossa. Oman elämän vaikeudet auttoivat näkemään ihmiset uudella tavalla ja arvostamaan tekemääni työtä. Olen rakastunut työhöni uudelleen jo aikoja sitten ja rakkaus jatkuu vain. Olenhan ollut kirkon diakoniatyössä jo yli puolet elämästäni. Tunnen olevani asian tuntija alallani ja että myös kirkon piirissä ja työyhteisössäni minua arvostetaan. Se on tärkeää. Voisi kai sanoa, että olen todellakin kasvanut tähän työhön sitä tehdessäni, työ on muuttanut minua ja identiteettiäni ja minua ihmisenä. Olen kasvanut aikuiseksi tämän työn teon lomassa ja oppinut paljon elämästä. Diakoniatyö on osa minua. Laulutaito on ehdottomasti plussaa, hyvä huumorintaju ehdoton edellytys! Organisointikykyä, pitkää pinnaa ja olla vain hiljaa, kun

toinen puhuu. Pitää osata katsoa ihmistä ihmisenä, lämmöllä: ihan jokaista karskia uhoajaakin pitää osata katsoa lempein silmin. Monelle jo se on riittävästi; että kuuntelee ja ottaa tosissaan sen mitä toinen sanoo. On osattava olla tietoteknisesti myös melkoisen taitava. Teen kirkolle myös vapaaehtoistyötä vapaa-ajallani, joten ehkä tämä on diakoniatyöntekijöille enemmän jonkinlainen elämäntapa tai identiteetin selkeä osa.

Tässä tarinassa kirjoittaja kertoo ja muistelee opintojaan, jotka eivät antaneet sillä hetkellä oikeaa kuvaa diakoniatyön nykytilanteesta suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Hän sai kuulla oman opettajansa elämäntyöstä, mikä on varmasti ollut mielenkiintoista. Tuon opettajan tarkoitus on varmasti ollut hyvä, mutta tämän tarinan kirjoittajalle se on jättänyt lähtemättömän muiston. Tässä tarinassa kirjoittaja kertoo omasta elämästään ja hänen ammatti-identiteettiänsä ovat eniten muokanneet ja kasvattaneet omassa elämässä olleet vaikeudet. Kirjoittajan elämässä tapahtui muutoksia ja ainoa, mitä jäljelle jäi, oli työ diakoniatyöntekijänä. Tämä kokemus tai koettelemuksesta selviäminen avasi kirjoittajan silmät näkemään työnsä eri tavalla ja arvostamaan työtä uudella tavalla. Tässä tarinassa näkyy tulkinnan mukaan diakoniatyöntekijän ydinsaamisalueista (ks. s. 16 Kuvio 1) sen keskiössä olevat ihmiset ja yhteisöt sekä arvo-osaaminen, mutta toisaalta myös kaikki muut ydinsaamisalueet. Kirjoittaja mainitsee esimerkiksi, että häntä arvostetaan työyhteisössä ja hän kokee olevansa asiantuntija työssään. Ehkä juuri ihmiset ja yhteisö, jossa hän työskentelee ovat saaneet kirjoittajan rakastumaan uudelleen työhönsä, niin kuin kirjoittaja asian ilmaisee tarinassaan. Kirjoittaja kertoo kasvaneensa aikuiseksi diakoniatyötä tehdessään tai sen rinnalla. Tämä herättää lukijan mielenkiinnon ja tästä kasvutarinasta olisi hienoa kuulla lisää. Tähän liittyy kirjoittajan persoonallista kasvua sekä omassa identiteetissään että ammatti-identiteetissään. Tämä pohdinta kirjoittajan tarinassa kertoo hengellisen työn osaamisesta (ks. s. 16 Kuvio 1) ja sen voi siksi tulkita, sillä kirjoittaja on antanut mahdollisuuden omalle hengelliselle kasvulleen ja kutsumuksena vahvistumiselle. Organisaatio- ja kehittämisosaaminen liittyy myös persoonalliseen kasvuun ja ammatti-identiteetin vahvistumiseen. Tarinasta voi tulkita lähimmäisenrakkauden, uskon ja toivon kannatelleen kirjoittajaa vaikeina hetkinä. Erityisinä lahjoina työssä onnistumisen kannalta tämän tarinan kirjoittaja mainitsee laulutaidon ja hyvä huumorintaju on hänen kokemuksensa mukaan ehdoton edellytys. Kristillinen ihmiskäsitys näkyy tarinassa tavassa, jolla kirjoittaja

kuvailee ihmisten kohtaamista: ihmistä pitää osata katsoa ihmisenä, lämmöllä ja lempein silmin. Kuunnella hiljaa, kun toinen puhuu ja kertoo tarinaansa. Hyvät organisointitaidot auttavat erityisesti arjessa ja tietoteknisesti pitää olla nykyään taitava. Kirjoittaja kokee vapaaehtoistyön, jota tekee kirkolle vapaa-ajallaan, olevan elämäntapa tai selkeä identiteetin osa. Tästä voi reilusti tulkita, että tämän tarinan kirjoittaja on kutsumusalalla.

Diakoniatyö on siitä mielenkiintoista, että siinä tarvitaan hyvin monenlaista ammattitaitoa ja kaikki voivat löytää oman tapansa tehdä työtä erilaisten ihmisten kanssa. Mielestäni perusasia on luottamus Jumalaan ja hänen rakkautensa ja arvostuksensa välittäminen ihmisille. Sisar saa kulkea rukoillen ja jättää työnsä ja toimensa Jumalan käteen. Diakoniatyössä on tärkeää olla aito ihminen. Jos korkealta puhelee, ei saavuta ketään kuulijaa. Olen vanhan linjan diakonissa. En ole opiskellut ammattikorkeakoulussa, enkä osaa kaikkia sosiaalipolitiikan kiemuroita, mutta osaan paljon muuta. Käytännön läheisyys on tärkeää sairaanhoitajan opinnoissa, mutta myös diakoniasan työssä. Alkuun ajattelin, että diakoniatyö on melko puhtaasti hengellistä työtä. Piirit ja hengelliset kokoontumiset olivatkin 80-luvulla työn runko. Nykyisessä työssä taloudelliset kysymykset, päihitteet ja elämän rikkinäisyys nousevat esiin. 80-luvulla oli vielä tärkeää järjestää leirejä invalideille, muille vammaisryhmille ja vanhuksille. Nyt erilaiset järjestöt järjestävät leirejä invalideille esimerkiksi kylpylöissä. Seurakunta voi ja saa muuttaa toiminnan suuntaa. Uusi kova haaste diakoniatyössä on se, miten löytää sairaat, yksinäiset vanhukset, jotka asuvat kodeissaan. Minun ammatti-identiteettini on monipuolinen, kaikkeen tarttuva. Järjestämme paikat, keitämme kahvit, valmistamme shown ja kohtaamme ihmiset. Diakoniatyö on toisaalta taustalla, toisaalta kaikki lähtee palvelusta, diakoniatyöstä. Diakoniatyötä on hankala mainostaa: Hakekaa apua meiltä! Perustoimeentulotuki on tultava yhteiskunnalta. Yhteistyö ja verkostoituminen ovat diakoniatyössä ensiarvoisen tärkeää.

Tämän tarinan kirjoittaja kertoo olevansa vanhan ajan diakonissa ja ei siten ole opiskellut ammattikorkeakoulussa. Tämä sama näkyy myös muutamassa muussa tarinassa. Koulutuksen sisällössä on ehkä eroja 2000-luvun ammattikorkeakoulun opintosisältöön nähden, mutta muuten virkavuodet, elämäkokemus ja arjen työ pitävät hyvin ajan tasalla. Toisin kuin ehkä muissa työyhteisöissä, pitkää työkokemusta ja sitoutumista alalle voi pitää arvokkaana. Pitkään virassa olleella diakoniatyöntekijällä on ehkä enemmän näkemystä suomalaisen yhteiskunnan muutoksista kuin juuri valmistuneella parikymppisellä

diakoniatyöntekijällä. Tästä tarinasta näkyy, että kirjoittajalla on vankka kutsumus alalle ja hän on hengellisen työn osaamisen osa-alueen ytimessä, tämä on yksi neljästä diakoniatyöntekijän ydinosamisalueesta (ks. s. 16 Kuvio 1). Työn perusasiaksi hän mainitsee luottamuksen Jumalaan ja Jumalan rakkauden ja hänen arvostuksena välittämisen ihmisille. Tämän diakoniatyöntekijän tarinasta näkyy, miten oma persoona on työväliseen arjessa. Hän kertoo, että on tärkeää olla oma aito itsensä ja ihmisille pitää puhua maanläheisesti. Voisi tulkita, että tämän tarinan kirjoittaja käyttää myös maalaisjärkeä työtä tehdessään. Kertomuksesta näkyy arvo-osaaminen, ihmisten kanssa oleminen ja kohtaaminen, jotka ovat diakoniatyöntekijän ydinosamisalueita. Tarinasta voi hyvin tulkita, että kirjoittaja on hyvin ajassa kiinni ja kertoo, kuinka diakoniatyönsisältö on muuttunut yhteiskunnan muutosten myötä. Hän pohtii myös etsivää tai löytävää työtä, miten löytää sairaat ja yksinäiset sekä vanhukset kodeistaan? Ilahduttavaa on lukea, että tarinan kirjoittajan mielestä seurakunta saa ja voi muuttaa toiminnan suuntaa. Oma ammatti-identiteettiään hän kuvaa monipuoliseksi ja kaikkeen tarttuvaksi, ehkä juuri tässä kiteytyy hyvin diakoniatyöntekijän moniosaaminen. Hän näkee tärkeäksi myös verkostoitumisen ja yhteistyön, jotka voidaan nähdä avainasioina organisaatio- ja kehittämisosaamisen sekä yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen osaamisen ydinosamisalueissa.

Viime vuonna minulla oli 30 v ”taiteilijajuhla” diakoniatyöntekijänä ja ammatti-identiteetti on varmasti kasvanut ja paksuuntunut hennosta koivunvarresta paksuksi rungoksi. Vuosien mittaan erilaiset kokemukset ovat kasvattaneet ja vahvistaneet ja antaneet varmuutta työn tekemiseen. Vuosien myötä olen myös vakuuttunut työni tärkeydestä ja merkityksellisyydestä ja se tietoisuus on antanut voimia jaksaa työssä. Työn perusvire on tasapainoinen ja työn tekeminen on varmaa ja on tunne, että kokemuksen myötä selviää eteen tulevista tilanteista ja haasteista. Itse työ tuntuu sujuvan ja siitä tuntee yhä vuosien jälkeenkin iloa. Työ rajaaminen ja asioiden ruuhkaisuus aiheuttavat haasteita ja koettelevat ammattitaitoa ja niitä asioita on opeteltava kokemuksesta huolimatta. Myös isot muutokset (pieni seurakunta liitettiin isoon) ja työntekijävaihdokset aiheuttavat työhön haasteellisia tilanteita ja vaativat muuttumaan ja kestämaan negatiivisia asioita ja tunteita. Ammatti-identiteettiini kuuluu vahvasti uskoni kolmiyhteiseen Jumalaan, luottaminen Hänen johdatukseen ja varmuuteen siitä, etten tee työtä yksin. Usko on vahva perusta sille kaikelle, mitä teen ja se on tärkeä voimavara kaikissa tilanteissa. Myös rukous on tärkeä asia ja se on iso osa minua diakoniatyöntekijänä. Teen työtäni rukoillen ja koen rukouksen isoksi lahjaksi ja

mahdollisuudeksi asiakastyössä. Olen saanut ”syntymälahjana” vahvan organisointikyvyn, se on ollut isoksi avuksi, kun työtä ja tekemistä on paljon. Koen myös luovuuden lahjan etuna, koska minun on helppo valmistella tilaisuuksia ja toimintoja. Työssä on myös hyvänä etuna, jos kokee ihmisten kohtaamisen itselleen helpoksi ja luontevaksi, mutta sitä voi kyllä opetella ja kehittää työvuosien myötä. Diakoniatyöntekijän työ poikkeaa mielestäni muista kirkon ammateista siinä, että varmaan me kohtaamme kaikkein eniten elämän kirjavuutta ja erilaisia ihmiskohtaloita. Meidän työmme on myös hyvin laaja-alaista: väliin keitän kahvia, kohtaan monien ongelmien kanssa kamppailevan, pidän sururyhmää, leikin perhekerholaisten kanssa, istun puiston penkillä alkoholistin kanssa, suunnittelen leiriohjelmia, pidän hartauksia tai organisoin yhteisvastuukeräystä.

Myös tämän tarinan kirjoittaja on ollut diakoniatyöntekijänä pitkään. Tarinassaan hän mainitsee olleensa 30 vuotta diakoniatyöntekijänä. Tätä tarinaa lukiessa tulee mieleen, että diakonian viranhaltijan ydinosaamiskuvaus (ks. s. 16 Kuvio 1) lienee laadittu 2000-luvulla ja ehkä pitkään virassa olleille diakoniatyöntekijöille tämä ei ole tuttu, mutta ei ydinosaamisalueita arjessa tarvitse ajatella. Kokeneet diakoniatyöntekijät tekevät työtään ammattitaidolla ja arjen työ sivuaa monia ydinosaamisalueita. Esimerkiksi tämän tarinan kirjoittaja kokee vuosien tuoneen varmuuden työn merkityksellisyydestä ja sen tärkeydestä. Hän uskoo ja luottaa kolmiyhteiseen Jumalaan, rukous kantaa ja antaa voimia niin tarinan kirjoittajalle kuin lähimmäisasiakkaalle diakonista asiakastyötä tehdessä (ks. s.16 Kuvio 1). Hän on hengellisen työn osaaja, kuten kaikki tarinoita kirjoittaneet, jokainen omalla persoonallisella tavallaan. Tätä tarinaa lukiessa voi tulkita kirjoittajan käyttävän vuosien kokemuksella jokaista ydinosaamisaluetta. Organisaatio- ja kehittämisosaaminen nousee esiin, kun kirjoittaja kertoo saaneensa syntymälahjana vahvan organisointikyvyn. Tarinasta ilmenee tämän kirjoittajan kohdalla monipuolinen työnkuva ja siksi voi tulkita, että hän syntymälahjansa avulla sekä kokemuksella hallitsee ajankäytön ja varmasti tarvittaessa pystyy järjeistämään sitä. Tarinasta voi tulkita kirjoittajan tottuneen työskentelyyn pienessä seurakunnassa, joka nyt on liitetty osaksi suurempaa. Mukautuminen muuttuneeseen toimintaympäristöön ja työyhteisöön tulee esiin tarinassa ja kirjoittaja pohtiikin tämän aiheuttavan haasteellisia tilanteita ja nostavan esiin myös negatiivisia tunteita. Tämän tarinan kirjoittaja kertoo organisointikyvyn lisäksi erityiseksi työssä tarvittavaksi lahjakseen luovuuden, joka on hyvä taito tilaisuuksien ja toimintojen valmisteluun.

Kirjoittaja kertoo ammatti-identiteettinsä muuttuneen ja kasvaneen vuosien myötä hennosta koivunvarresta paksuksi rungoksi: erilaiset kokemukset työssä ovat edesauttaneet ammatti-identiteetin vahvistumisessa.

Näiden kaikkien kirjoitettujen tarinoiden pohjalta voi hyvin muodostaa käsitystä diakoniatyöntekijän ammatti-identiteetin muotoutumisesta sekä työn monipuolisuudesta. Tarinoissa on tämän lisäksi nähtävissä ja tulkittavissa, että työnohjausta ja kouluttautumisen mahdollisuutta pidetään tärkeänä, jotta pysyy yhteiskunnan muutoksessa mukana ja ammatillisuus säilyy ja kasvaa. Työn arjessa tarvitaan hyvin monenlaisia taitoja ja lahjoja, useammassa tarinoissa diakoniatyöntekijät kertoivat, että on etu, jos työyhteisössä on erilaisilla lahjoilla varustettuja kollegoja, silloin he ikään kuin täydentävät toinen toistensa osaamista.

Kertomuksissa pohdittiin sitä, että näkökulma tehtävään työhön on muuttunut ammatti-identiteetin muuttuessa ja työvuosien karttuessa, esimerkiksi enemmän pitäisi tehdä pitkäjänteisempää diakoniatyötä kuin ainoastaan auttamalla talousvastaanotolle tullutta asiakasta hetkellisesti selviämään elämässä eteenpäin. Kokonaisvaltaisempaa kohtaamista kaiketi. Diakoniatyöntekijöiden kertomuksissa tuli esiin myös, että eniten ammatti-identiteettiä ovat kasvattaneet omassa elämässä olleet karikot ja niistä eteenpäin selviäminen, oman identiteetin kohtaaminen ja sen säröjen ymmärtäminen ovat kasvattaneet eniten. Vaihtelevuus työn sisällöissä nousi esiin ja tämä riippuu paljon siitä, että työskenteleekö ainoana diakoniatyöntekijänä pienessä seurakunnassa vai suuremmassa seurakunnassa, jossa on useampi diakoniatyöntekijä, jolloin tehtäviä ja työalueita voidaan jakaa sekä määritellä.

Eriyisenä lahjana nousi esiin laulutaito sekä jonkinasteinen luovuus. Kertomuksissa tuli esiin hyvällä tavalla, että ei ole yhtä ainoata oikeata tapaa tehdä diakoniatyötä ja jokaiselle on paikkansa. Hyvät vuorovaikutustaidot, arvostava kohtaaminen, hyvä kuuntelutaito ja maalaisjärjen käyttö nousivat esiin monissa tarinoissa. Työvuodet ja kokemus tuovat varmuutta työn tekemiseen. Aito palvelualltius, käytännöllinen ote työhön, kunnioitus erityisesti ikääntyneitä ihmisiä ja karttunutta elämäkokemusta kohtaan nähdään tärkeänä kertomuksissa. On seurattava aikaansa ja yhteiskunnassa meneillään olevia muutoksia sekä

ilmiöitä. Oma usko ja luottamus työn merkityksellisyyteen auttaa jaksamaan, tämä ilmenee useimmissa kertomuksissa. Tärkeää on myös pitää huolta itseltään ja omasta hyvinvoinnistaan. Työn sekä vapaa-ajan välille on osattava vetää raja, vaikka työhön sitoutuminen onkin tärkeää.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tarinoiden keräämisellä opinnäytetyön aineistoksi on ollut kahdenlainen merkitys. Saadut tarinat ovat tutkimusaineisto ja siten olennainen osa tämän opinnäytetyön onnistumisen kannalta. Toisen merkityksen nämä tarinat saavat, kun niillä on tulkintani mukaan ollut sielunhoidollinen merkitys sekä kirjoittajille että niiden lukijalle. Kaikille se on ollut paluuta elettyyn elämään, pysähtymistä muistojen äärelle ja lopulta ehkä arvelua tulevasta; kuinka tarina jatkuu? Toisen ihmisen tarinan kuuleminen tai lukeminen ja sen ymmärtäminen osoittaa empatiakykyä, jota erityisesti diakoniatyöntekijänä tarvitaan, mutta elämässä myös muutenkin. Minulle tarinat alkoivat elää mielikuvissa ja niiden kirjoittajat tulivat niin tutuiksi, että aivan kuin olisin heidät oikeasti kasvokkain tavannutkin. Lukiessa tarinoita, niistä nousi esiin selkeät teemat, jotka analyysiä tehdessä auttoivat sekä ajattelemista että kirjoittamista hyvin eteenpäin. Keskeisiksi teemoiksi löytyi:

Lapsuuden perhe, juuret ja hengellisyys
Esikuvat, kutsumus ja suvunperintö
Ammatti-identiteetti ja erityiset lahjat

Kutsumus ja esikuvat käyvät melkein käsikädessä. Tarinoista voi tulkita lähes jokaisella olleen jonkun tärkeän henkilön tai tapahtuman elämässä, joka on toiminnut innoittajana ammatinvalinnalle. Joistakin tarinoista henkii lukiessa sellainen tunteen palo ja tarmokkuus, josta ei jää epäselväksi, etteikö se olisi kutsumusta. Uskon jokaisella kirjoittajalla olevan kutsumus alalle jo pelkästään peilattaessa asiaa virkavuosiin. Tarinoista on myös nähtävissä kasvutarinoita diakoniatyöntekijöiksi, jos alussa ei oikein tiennyt mitä diakonia on tai tarkoittaa, nykyisenä ammattilaisena tietää. Koulutus on antanut perustietoja tästä ammatista ja työvuodet ovat näyttäneet käytännön arjen ja tekemisen. Varsinaisena suvunperintönä ammatti ei ole kulkenut ainakaan siinä mielessä, että suku olisi velvoittanut valitsemaan kirkollisen ammatin. Valinta on tapahtunut omasta tahdosta. Muutamilla kirjoittajista oli omassa lapsuuden perheessä tai lähisuvussa diakoniatyöntekijöitä.

Kodin merkitys ja lapsuudenkodin kasvatus sekä kodissa olleet arvot heijastuvat läpi diakoniatyöntekijöiden kirjoitettujen tarinoiden. Vaikka kirjoittajat ovat eri ikäisiä ja edustavat eri sukupolviakin, kaikissa tarinoissa on yhdistävänä tekijänä

ahkeruus ja toisista huolehtiminen. Toisen hengellisyyden määrää tai syvyyttä ei voi ulkopuolelta määrittää, siksi en ota siihen kantaa muuten kuin, että uskon jokaisella diakoniatyöntekijällä olevan henkilökohtainen tapa uskoa ja hoitaa hengellistä elämää. Melkein jokaisessa tarinassa nousi esiin, että jo lapsuuden koudissa on opetettu tekemään työtä. Jos tämä asia ei tarinan kulussa tullut esiin, on se tulkittavissa tarinasta muuten. Luterilainen mentaliteetti välittyy tarinoista siten, kun sen ymmärtää. Näen silmissäni huoneentaulun, joita ennen oli kotien seinillä: ”Rukoile ja tee työtä”. Tarinoissa minut yllätti sellaiset käsitteet kuin perusluterilainen ja tapakristitty ja nk. uskovainen perhe. Pohdin pitkään näiden eroja ja tässä olisi mielenkiintoinen aihe, josta keskustella kirjoittajien kanssa kasvotusten tai tehdä aiheesta lisää tutkimusta. Nämä käsitteet ovat lähellä toisiaan eli perheessä ovat olleet kristilliset arvot ja lapsille on opetettu kristillinen ihmiskäsitys. Kristilliset perinteet, kuten joulukirkossa käyminen, kastejuhlat, häät tai rippikoulu ovat kuuluneet osana tähän elämäntapaan. Myös tavallisista työläisperheistä on hakeuduttu töihin kirkon alalle, mikä on hieno asia. Kertomuksetkin tukevat hyvin sitä käsitystä, että luterilaisuus vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa enemmän kuin ehkä tulemme ajatelleeksi ja siitä ei usein puhuta. Tärkein oivallus koko opinnäytetyön prosessin aikana on ollut, että hyvin monenlaisista lähtökohdista on mahdollista kasvaa ja koulutautua diakoniatyöntekijäksi.

Koko opinnäytetyön kannalta pidän tärkeänä, että työn alussa on selkeä ja laaja teoriaosuus myös diakoniatyöstä. Arvostan jokaista työntekijää ja haluan, että sellainenkin lukija, jolle diakoniatyö ei ole tuttua, pääsee käsitykseen siitä, mitä se on ja mihin se perustuu. Tämän lisäksi melko perusteellisesti on kerrottuna eri identiteetin osa-alueiden muotoutuminen, tämä tukee diakoniatyöntekijöiden tarinoiden ymmärtämistä. Sekä tarinoissa että teoriassa näkyy hyvin monella tavalla ammatti-identiteetin kehittyminen ja kasvaminen. Tämä on samalla tavalla jatkuvassa muutostilassa oleva asia kuin vaikkapa esimerkiksi diakoniatyöntekijöiden työympäristö, suomalainen yhteiskunta. Diakoniatyön perussanoma on pysyvä: huolehtia yhteiskuntamme heikoimmassa asemassa olevista. Ajallemme on tyypillistä erilainen verkostoituminen seurakunnan, kolmannen sektorin eri järjestöjen ja kunnan kanssa. Yhtenä tärkeänä osana näen yhteistyön laajentamisen ja kynnyksen madaltamisen eri yhteisöjen välillä. Tätä tärkeää työtä ovat tekemässä erityisesti diakoniatyöntekijät, joiden työnkuva on hyvin monipuolinen.

Juuri tämän monipuolisen työnkuvan vuoksi diakoniatyöntekijät erottuvat muista seurakunnan työntekijöistä eniten, he kohtaavat eniten koko elämän kirjon. Eri-laista osaamista tarvitaan myös seurakunnissa ja näen tämän mahdollisuutena, jossa jokaiselta löytyy jokin Luojan lahja omaksi tehtäväksi. Usko, toivo ja rakkaus ovat kantava voima diakoniatyöntekijöiden arjessa, kuten elämässä muutenkin.

Identiteettiin liittyy myös julkinen ja yksityinen minäkuva. Millä tavalla diakoniatyöntekijä rajaa työtään ja vapaa-aikaansa? Diakoniatyöntekijän ammatti on tietyllä tapaa julkinen ja siksi olen miettinyt paljon myös yksityisyyden rajaa. Mitä kertoa ja antaa itsestään kohdatessa asiakkaan? Kohtaamistilanteissa voi tehdä tietoisia valintoja ja kertoa mitä haluaa, kun pysyy totuudessa eikä satuille. Elämään kuuluu tarinat, jokainen meistä kertoo ja viestii omaa tarinaansa, halusipa sitä tai ei. Tarinoita luodaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa kaiken aikaa. Opinnäytetyön tekeminen opetti minulle aivan uuden tavan nähdä elettyä elämää: jokaisessa kohtaamisessa on aina läsnä vähintään kaksi eri elämäntarinaa. Diakoniatyöntekijänä kohtaamistilanteissa on ammatillisuutta kuulla ja nähdä lähimmäisasiakkaan tarina, oma henkilökohtainen tarina ei ole näissä kohtaamisissa keskeisessä asemassa lainkaan. Sen sijaan omasta elämäkokemuksesta on näissä kohtaamisissa hyötyä ja apua. Missään aineistoksi saamistani tarinoista, ei kukaan ollut pohtinut kahden eri tarinan kohtaamista. Se ilmeni, että on hyvä tuntee itseään ja tapaansa reagoida asioihin. Täysin introvertille ammatti diakoniatyöntekijänä ei ehkä sovi, vaikka ekstrovertiksi voi jonkin verran opetella. Nämä persoonallisuuden piirteet ovat suhteellisen pysyviä ja persoonalleen vastakkaisia odotuksia vaativaa työtä ei ehkä pidemmän päälle jaksaa tehdä. Tätä asiaa oli myös pohdittu tarinoissa.

Minua ilahdutti, että opinnäytetyöni kirjoituspyyntö kiinnosti monia diakoniatyöntekijöitä ja sain tarinoita kolmetoista. Odotin, että saan niitä ehkä kuusi tai seitsemän tarinaa. Kymmenen olisi ollut todella hyvä. Kolmetoista ylitti kaikki odotukseni ja olen jokaiselle kirjoittajalle kiitollinen. En tiedä oliko sattumaa, että ainoastaan ne kirjoittivat, joilla ei ole aikeita vaihtaa pois diakoniatyöntekijän ammatista. Toisaalta jokaisella kirjoittajalla oli jo vuosia työtä takana ja siksi tämä osoittaa suurta sitoutumista ja kutsumusta pysyä tässä työssä, tosin diakonian virkaan vihityt antavat elinikäisen lupauksen. Mitä taas tulee ammatinvaihtamiseen,

kirjoittajista kolme oli vaihtanut kokonaan toiselta alalta ja oli opiskellut diakonia-työntekijäksi. Tarinoista ilmeni jonkin verran, että aiemmassa ammatissa kertynyttä kokemusta voi käyttää hyödyksi myös diakoniatyössä. Minua jäi askarruttamaan, että onko tämä ehkä jollakin tavalla vaikuttanut myös diakoniatyöntekijän ammatti-identiteettiin eli onko vanhan ammatti-identiteetin päälle rakentunut uusi vai onko nykyinen kahden yhdistelmä? Kolme ammatinvaihtajaa on suhteellisen pieni määrä saadussa aineistossa ja jäin miettimään olisiko ammatinvaihtajia ollut enemmän, jos tarinoita olisi tullut enemmän. Samoin myös suuremmassa tarinoiden määrässä olisi voinut olla myös tarinoita siitä, että kaipaa tai suunnittelee ammatinvaihtamista kirkonalalta pois. Nyt näitä tapauksia ei tullut esiin lainkaan tämän opinnäytetyön aineistoksi tulleissa tarinoissa, tämä lienee sattumaa. Vuonna 2018 julkaistun uusimman Diakoniabarometrin mukaan silloin kahdesta vastaajasta on harkinnut vaihtavansa seurakuntatyöstä pois. Vastaajia oli tähän kyselyyn ollut 392 diakoniatyöntekijää.

Tämän opinnäytetyön tekeminen kokonaisuudessaan on kasvattanut minua kohti diakoniatyön ammattilaisuutta. Tätä tehdessä on tullut hyviä oivalluksia ja ehkä myös vinkkejä siitä millaiseen seurakuntaan voi hakeutua töihin tai millaisessa voisi viihtyä, jos on mahdollisuus tehdä valintoja. Yhteenvetona voin sanoa, että opinnot ja syvemmin teoriaan perehtyminen sekä aineistoksi saadut tarinat kokonaisuutena vahvistavat toinen toistaan ja näin diakoniatyöntekijän ammatillisuudesta ja ammatti-identiteetistä piirtyy yhtenäinen, mutta monipuolinen kuva. Peilattaessa tätä kirjallista työtä opinnoissa olleeseen diakoniatyön käytännön harjoitteluun, ei suuria eroja tai yllätyksiä tullut, paitsi hengellisyyden suhteen. Sekä tarinoissa että harjoittelussa diakoniatyöntekijöiden oma usko ei kovin korostetusti noussut esiin. Ehkä ei ollut tarkoituskaan. Ehkä se on enemmän pieniä tekoja arjessa kuin sanan julistamista tai uskosta puhumista.

Mietin pitkään tätä opinnäytetyötä tehdessä millä tavalla ihmisen elämänhistoria ja juuret ovat vaikuttaneet ammatinvalintaan ja miten henkilön sosiaalinen identiteetti muodostuu. Toisten kanssa vuorovaikutuksessa ihminen kertoo itsestään ja elämänhistoriastaan sen, mitä haluaa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muut ihmiset muodostavat käsityksen tai luovat tulkintansa tästä ihmisestä. Sosiaalinen identiteetti voi vaihdella ja tulkintani mukaan se on aikaan, paikkaan ja

tilanteeseen sidonnainen. Sosiaalinen identiteetti on henkilöllä ehkä osittain erilainen kuin hänen persoonallinen identiteettinsä, mutta ihminen imee vaikutteita kaikkialta ympäristöstään melkein kaiken aikaa. Esimerkiksi ryhmässä oleminen kertoo henkilön sosiaalisesta identiteetistä jo jotakin. Ihmisen elämänsä historia ja juuret kulkevat ihmisen mukana koko elinajan ja on vaikuttamassa siten, ainakin taustalla. Henkilön identiteettiin vaikuttaa paitsi perimä myös sosiaalinen elinympäristö ja kasvuolosuhteet lapsuuden perheessä. Koska tämä opinnäytetyö ei ole sosiaalipsykologian tai psykologian lopputyö, jätän elämänsä historiaan ja sosiaaliseen identiteettiin syventymisen pois tämän opinnäytetyön teoriaosuudesta, jossa jo käsitellään varsin riittävällä tasolla identiteetin muodostumista (ks. luku 3).

Mitä tulee jatkotutkimuksen tekemiseen, voisin sen tehdä aivan hyvin esimerkiksi diakoniatyöntekijöiden Jumalasuhteesta, joka kaiketi asettuisi pastoraalipsykologian aihealueeseen. Toisena vaihtoehtona olisi päästä näkemään ja kuulemaan tutkimuksen näkökulmasta, kuinka diakoniatyön opintojaan aloittavien opiskelijoiden ammatti-identiteetti kehittyi opintojen aikana. Opinnot päättävänä tiedän oman tarinani ja ammatti-identiteetin kehityskaaren tähän asti. Toisten opiskelijoiden tarinoin en tässä työssä päässyt keskittymään, siksi tämä kiinnostaisi myös. Tätä työtä varten saadut diakoniatyöntekijöiden tarinat ovat toisaalta myös niin mielenkiintoisia, että niistä löytyy edelleen aineistoa. Niiden pohjalta voisin lähteä syventämään tutkimustani ja haastatella heitä syvemmin tähän opinnäytetyöhön löytyneiden teemojen lähtökohdista käsin.

8 LÄHTEET

Eteläpelto, T. & Vähäsantanen, K. (2006). Ammatillinen identiteetti persoonallisen ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46.vuosikirja (s.26-49). Vantaa: Kansanvalitusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimuseura.

Gothóni, R., Helosvuori, R., Kuusimäki, K. & Puuska, K.(2012). Kantakaa toisenne kuormia, diakoniatyön perusteet ja käytäntö. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja.

Heikkinen, H.L.T. (2018). Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (s. 170-187). Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2016). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hyvönen, L. (2008). Ammatti-identiteetin muodostuminen uudelleen koulutuksessa ja uudessa ammatissa. (Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden laitos). Saatavilla 30.4.2019 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/79480/gradu03230.pdf?sequence=1>

Hänninen, V. (2000). Sisäinen tarina, elämä ja muutos. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos). Saatavilla <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-5597-5>

Hänninen, V. (2018). Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (s. 188-208). Jyväskylä: PS-kustannus.

KJ 1055/1993. Kirkkojärjestys. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>

KL 1054/1993. Kirkkolaki. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>

Kopperi, K. (2015). Ristin rakkaus. Matka Lutherista suomalaiseen seurakuntaelämään. Helsinki: Kirjapaja.

Metsäpelto, R-L. & Rantanen, J. (2009). Meitä on moneksi. Persoonallisuuden psykologiset perusteet. (s. 76–79, 87.) Jyväskylä: PS-Kustannus.

Mielenterveysseura. Kuka minä olen? Saatavilla 12.1.2019
<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/identiteetti-kuka-min%C3%A4-olen>

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. (2009). Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Ropo, E. & Gustafsson, A-M. (2006). Elämäkerrallinen näkökulma ammatilliseen ja persoonalliseen identiteettiin. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46.vuosikirja (s.50-76). Vantaa: Kansanvalitusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimuseura.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Saatavilla https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_4.html

Sakasti. Diakoniabarometri 2018. Saatavilla 30.4.2019 [http://sakasti.evl.fi/julkaisu/nsf/06C1D4C467FB78BCC22582FD00359765/\\$FILE/KKH_Diakoniabarometri_2018_verkko_18_08_14.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisu/nsf/06C1D4C467FB78BCC22582FD00359765/$FILE/KKH_Diakoniabarometri_2018_verkko_18_08_14.pdf)

Sakasti. Diakonian viranhaltijan ydinsaaminen. Saatavilla 7.1.2019 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/diakonia_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/diakonia_yo.pdf)

Sakasti. Mitä on diakoniatyö? Saatavilla 4.1.2019 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content43EA4D>

Timonen, H. (2009). Omin sanoin. Elämän ja muutoksen tarinat vankilasta vapauteen. (Väitöskirja, Joensuun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta). Saatavilla http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-221-9/urn_isbn_978-952-219-221-9.pdf

Vilkkö-Riihelä, A. (2015). Psykologia. Lukion kertauskirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Vogt, I. (2016). Voimavarakeskeinen lähestymistapa sosiaaliohjauksessa. Narratiivisuus. Teoksessa J. Helminen (toim.) Sosiaaliohjaus – lähtökohtia ja käytäntöjä (s.36-38). Helsinki: Edita Publishing Oy.

LIITE. KIRJOITUSPYYNTÖ

Lähde https://cdn.pixabay.com/photo/2017/10/16/01/00/book-2855857_640.jpg

Hei

Olen diakoniatyön- ja sosiaalialan opiskelija Hämeenlinnasta ja valmistun tänä vuonna sosionomi (AMK) diakoniksi. Teen opinnäytetyöni käyttäen narratiivista eli tarinallista menetelmää. Jotta saan työhöni kertomuksellista aineistoa, pyydän teiltä apua ja teitä kirjoittamaan omaelämäkerrallisia tarinoita.

Voit otsikoida kirjoituksesi ”Tieni diakoniatyöntekijäksi”

Kirjoita minulle omaelämäkerrallinen tarina, jonka pituus on noin 2-5 sivua. Kirjoituksesi on vapaamuotoinen ja voit kertoa sen verran kuin sinusta tuntuu hyvältä. Odotan, että pohdit tarinassasi ainakin seuraavia asioita:

Miten oma henkilökohtainen elämähistoriasi tai juuresi ovat vaikuttaneet ammatinvalintaasi?

Millainen kodinperintö sinulla on hengellisyyden suhteen?

Millaisen merkityksen ajattelet lapsuudenkodillasi ja kasvatuksellasi olevan ammatinvalintaasi?

Millä tavalla ammatti-identiteettisi on muuttunut ja kasvanut työurasi aikana?

Mitä erityisiä taitoja tai lahjoja näet ammatissasi tarvittavan ja miten ammatti-identiteettisi eroaa muihin kirkon työntekijöihin nähden?

Tarinasi taustatiedoiksi pyydän sinua vastaamaan myös seuraaviin kysymyksiin:

Sukupuolesi: mies, nainen, muu

Ikäsi:

Onko perheessäsi tai suvussasi muita diakoniatyöntekijöitä?

Oletko ammatinvaihtaja/oletko ollut ammatinvaihtaja?

Miltä alalta olet vaihtanut?

Kuinka kauan olet työskennellyt diakoniatyöntekijänä?

Minkä maakunnan ja hiippakunnan alueella olet työssä?

Käytän tarinaasi opinnäytetyönaineistona. Nimeäsi ei tulla työssä mainitsemaan. Saadusta tarinoista teen narratiivisen analyysin.

Lähetä tarinasi minulle **sähköpostilla** perjantaihin 1.3.2019 mennessä osoitteella:

tanja.vallinen@student.diak.fi

Lämmin kiitos avustasi

Ystävällisin terveisin

Tanja Vallinen

Lähde https://cdn.pixabay.com/photo/2016/04/23/12/50/heart-1347549_960_720.jpg